

Çağdaş Tasavvuf Çevrelerinde Hz. Peygamber Algısı: Mahmûd Sâmî Ramazanoğlu Örneği

Öz: Bu makalede önemli Nakşibendî-Hâlidî şeyhlerinden birisi olan Mahmud Sami Ramazanoğlu'nun eserleri üzerinden Hz. Peygamber algısı ortaya konulmaya çalışılacaktır. Ramazanoğlu, eserlerinde tasavvufi ve ahlaki konulardan bahsetmesinin yanında Hz. Peygamber'e dair rivayetler aktarmıştır. Onun peygamber algısı üzerinden günümüz tasavvuf düşüncesinin peygamber algısı kısmen ortaya çıkmış olacaktır. Cemaat ve tarikatlar kültürümüzün bir parçasıdır. Toplumda aktif faaliyet göstermeleri Hz. Peygamber'i doğru anlamalarını zorunlu kılmaktadır. Doğru Hz. Peygamber tasavvuruna ulaşamadığı takdirde, yanlış algıların oluşturduğu peygamber imajı kötü amaçlar için kullanıma açık hale gelecektir.

Anahtar Kelimeler: Siyer, Tasavvuf, Hz. Peygamber, Mahmud Sami Ramazanoğlu, Peygamber Algısı.

Hz. Mohamed Perception in Contemporary İslamic Sufism: For Example Mahmûd Sâmî Ramazanoğlu

Abstract: In this article, one of the most important Naqshbandî-Khâlidî sheikhs, Mahmud Sami Ramazanoğlu's perception of Prophet Muhammad going to put forward through his works. Ramazanoğlu mentions along with tasawwufî and ethical topics, he also narrated reports which belong to Prophet Muhammad. His perception of Prophet Muhammad would partially give nowadays' perception of Prophet Muhammad. Tasawwufî orders and sects are part of our culture. Their active activity in the public requires the true perception of Prophet Muhammad. Although it cannot be said that the perception of prophets formed by the affiliations leads to direct abuse, it is available for bad purposes.

Keywords: Prophetic Biography, Tasawwuf, The Prophet, Mahmud Sami Ramazanoğlu, Perception Of Prophet.

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Siyer-i Nebi ve İslam Tarihi Anabilim Dalı, asamiavci@gmail.com

Giriş

Türkiye’de dini hayat, ağırlıklı olarak tarikat formunda olan cemaatler üzerinden sürdürülmektedir.¹ Dolayısıyla yaşadığımız çağda inananların peygamber tasavvurunun şekillenmesinde cemaat ve tarikatların önemli bir payı vardır.

Cumhuriyet sonrası Türkiye’de en yaygın ve etkin tarikat Nakşibendîlik’tir. Ülkedeki Nakşibendîler’in çoğu Mevlânâ Hâlid-i Bağdâdî’den (ö. 1242/1827) sonra Nakşibendiyye-Hâlidîyye adını alan kola mensuptur.² Hâlidîliğin bu kadar yaygın ve etkili olmasında tarikat şeyhlerinin genellikle medrese çıkışlı ve şeriata sıkı sıkıya bağlı kişiler olmasının büyük rolü olmuştur.³ Silsilesi Taha el-Harîrî ve Seyyid Tâhâ Hakkâri vasıtasıyla Halid el-Bağdâdî’ye ulaşan Esad Erbîlî (ö.1931) İstanbul’da faaliyet gösteren önemli Hâlidî şeyhlerindedir. Mahmud Sami Ramazanoğlu, Bolulu Muhammed Muhyiddin Efendi, Yahyalılı Mustafa Hulusi Dinç bu zatın halifeleridir.⁴ İstanbul, Anadolu ve Balkanlar’da binlerce mensubu bulunan ve çok sayıda kişiye hilafet veren Esad Efendi’nin silsilesi en yaygın olarak halifelerinden Mahmud Sami Ramazanoğlu tarafından sürdürülmüştür.⁵ İşte bu çalışmamızda önemli Nakşibendiyye-Hâlidîyye şeyhlerinden birisi olan Mahmud Sami Ramazanoğlu’nun Hz. Peygamber algısını ortaya koymaya çalışacağız.

Makaleyi kaleme alırken Ramazanoğlu’nun Erkam Yayınları tarafından basılmış⁶ kitaplarında⁷ bulunan, Hz. Peygamber’e dair her aktarımı fişlemeye çalıştık. Fişlediğimiz bölümleri belirlediğimiz başlıklar altında toplayarak Hz. Peygamber algısını ortaya koymaya çalıştık. Ramazanoğlu’nun aktardığı rivayetleri bir araya getirirken kullandığı kaynakları tek tek zikretmedik. Naklettiği rivayetleri özetlemeye çalıştık. Bazı bölümleri kaleme alırken birebir aktarımlar yapmakla beraber konu bütünlüğünü sağlamak için genellikle özetleyerek aktarımlar yaptık. Dili ağır olan cümlelerin anlaşılmasını sağlamak için konuları sadeleştirerek aktarmaya çalıştık.

- 1 Barış Ermiş, *Günümüz Dini Grupların Siyasetle İlişkisi (Altınoluk/Erenköy Cemaati)*, (Yüksek Lisans Tezi/ Süleyman Demirel Üniversitesi, 2018), 18.
- 2 Necdet Tosun “Nakşibendiyye”, *Türkiyede Tarikatlar*, Ed. Semih Ceylan (İstanbul: İsam Yayınları, 2015), 675.
- 3 Hasan Kâmil Yılmaz, *Ana Hatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar*, 16. Baskı (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2013), 261.
- 4 Süleyman Uludağ, “Hâlidîyye”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 1997), 15: 297.
- 5 Hasan Kâmil Yılmaz, “Esad Erbîlî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 1995), 11: 348; Vahit Göktaş, *Muhammed Es’ad Erbîlî’nin Hayatı, Eserleri ve Tasavvuf Felsefesi*, (Yüksek Lisans Tezi/Ankara Üniversitesi, 2002), 58.
- 6 Yedi cilt olarak basılmış olan Mahmud Sâmî Ramazanoğlu külliyyatı kaynak olarak kullanılmıştır.
- 7 Mahmud Sami Ramazanoğlu, *Musâhabe 1-6, Fâtiha Süresi Tefsiri, Bakara Süresi Tefsiri, Bedir Gazvesi ve Enfâl Suresi Tefsiri, Uhud Gazvesi, Tebük Seferi, Hazreti Ebû Bekir Siddik, Hazreti Ömerü’l Fâruk, Hazreti Osman Zinnûreyn, Hazreti Ali’yyül-Murtezâ, Ashâb-ı Kiram 1-2, Hazreti Hâlid bin Velid, Hazreti İbrahim, Hazreti Yûsuf, Yûmus ve Hûd Süreleri Tefsiri, Mükerrrem İnsan*, (İstanbul: Erkam Yayınları, 2015)

Mahmud Sami Ramazanoğlu'nun Hayatı ve Tarikatı

Mahmud Sami Ramazanoğlu 1892'de Adana'da doğdu. Babası Ramazanoğulları diye bilinen aileden Müctebâ Bey, annesi Ümmü Gülsüm Hanım'dır. Adana'da rüşdiye ve idâdîde okuduktan sonra İstanbul'a gidip Dârülfünûn Hukuk Fakültesi'ne kaydoldu. Darülfünun Hukuk Fakültesi'ni birincilikle bitirdikten sonra askerlik hizmetini İstanbul'da yedek subay olarak yaptı. Bir ara Gümüşhaneli dergâhında erbaîn ve riyâzatla meşgul olduktan sonra İstanbul'da askerlik hizmetini yaptığı dönemde arkadaşı eski Beşiktaş Müftüsü Fuad Efendi'nin babası Rüşdü Efendi'nin delâletiyle Kelâmî Dergâhı şeyhi Esad Erbîlî'ye intisap etti. Kelâmî Dergâhında hem tasavvufî eğitim aldı, hem de tekkenin hizmetlerini yerine getirdi. Seyr-ü sülûkünü tamamlayınca Esad Erbîlî tarafından kendisine Nakşibendî hilâfeti verildi. (Söz konusu icâzet, Erbîlî'nin 1922'de ilk baskısı yapılan Mektûbât'ı içinde yer aldığına göre [134. mektup] bu tarihten önce verilmiş olmalıdır). Bir süre sonra memleketi Adana'ya dönüp yerleşen Mahmud Sami Efendi, tevazuundan ve belki de dönemin siyasi baskılarından dolayı ilk yıllarda irşada başlamadı. Sonraları dostlarının ısrarıyla halkı irşat ile meşgul olmaya başlamış ise de, bu dönemde gerek tekelerin kaldırılması ve gerekse dönemin hassasiyeti sebebiyle irşat vazifesine daha ziyade özel sohbetler şeklinde devam etti. El emeğiyle çalışıp kazanmaya önem verdiği için irşat hizmetini yürütürken, bir yandan da maişetini temin için bir kereste ticarethanesinin muhasebesini tutuyordu. O, babasından ve ailesinden kendisine intikal eden büyük serveti almamış ve “Hiçbir kimse kendi el emeğinden daha hayırlı bir şey yememiştir.” rivayeti gereğince kendi el emeğiyle geçinmeyi tercih etmiştir. Yaz aylarını Adana'da Namrun ve Kızıldağ yaylası ile Kayseri'nin Talas ilçesinde geçirirdi. 1946 yılında hacca gitti. 1950'de Adana Ulucami'nde vaaz vermeye başladı. 1951 senesinde İstanbul'a geldi ve önce Beyazıt, sonra Erenköy'e yerleşti. İki yıl kadar İstanbul'da kaldıktan sonra 1953'te yeniden hacca gitti. Hac dönüşü arkadaşı Konyalı Saraç Mehmed Efendi ile Şam'a yerleşmeye karar verdiler. Şam'ın önde gelen âlimleri ile tanıştı. Buradaki Türk öğrencilere *Rûhu'l-beyân* ve *Mektûbât-ı İmam-ı Rabbânî* gibi eserleri okutarak tasavvuf sohbetleri yaptı. Dokuz ay sonra 1954 senesinde tekrar Türkiye'ye dönmeye karar verdi ve İstanbul'a geldi. Bir süre Erenköy'deki Zihni Paşa Camii'nde vaazlar verdi. Evi ve vaaz ettiği cami Erenköy'de olduğu için onu sevenlerin oluşturduğu topluluğa halk arasında “Erenköy Cemaati” adı verildi. Sami Efendi tasavvufî irşat vazifesini özel sohbetleri ve seyahatleriyle icra ediyordu. Bu dönemde sevenlerinden Mustafa Alemdar Efendi'nin İstanbul Tahtakale'deki nalbur ticarethanesinin muhasebesini tutarak geçimini temin etti. 1979 yılında ailesiyle birlikte Medine'ye göç etti. 12 Şubat 1984'te burada vefat edince

Cennetü'l-bakî isimli kabristana defnedildi.⁸ O Cömert, şefkatli, insanlara hizmeti seven, güler yüzlü ve titiz bir kişiliğe sahipti. Temiz, sade ve düzgün giyinir, az konuşmayı tercih ederdi. Bütün hareketlerinin dini kurallara uygun olmasına özen gösterirdi. Sâmî Efendi iyi derecede Fransızca ve Arapça bilmekteydi.⁹

Sami Efendi'nin şeyhi Esad Erbîlî Aralık 1930 tarihinde meydana gelen Menemen olayı sonrasında mahkemede yargılanıp müebbet hapis cezasına çarptırılmış ancak kısa süre sonra hastanede vefat etmiştir. Bu olaylar ve dönemin baskıları sebebiyle Mahmud Sami Ramazanoğlu tasavvufî eğitim faaliyetlerini önceleri ev sohbetleri şeklinde gizlice yürüttü. Baskıların azaldığı dönemlerde ise cami vaazları şeklinde irşat görevine devam etti. Sami Efendi'nin sohbet halkalarına değişik meslek gruplarından ve toplumun farklı seviyelerinden insanlar katılıyordu. Şeyhliği müddetince Tahtakale'de bir iş yerinin muhasebesini tutuyor olması, onun iş çevreleriyle de ilişki kurmasını kolaylaştırmıştı. Müridleri tarafından kurulan Erkam Yayınları, Mahmud Sami Efendi'nin kitaplarını yayımlamıştır. Sami Efendi'nin vefatından sonra Erenköy Cemaati'nin başına Musa Topbaş Efendi geçmiştir. "Sâdık Dâna" müstear ismini kullanan Musa Efendi döneminde cemaat daha da büyümüş, 1986 Mart ayında da Altınoluk isminde aylık dinî-tasavvufî bir dergi yayımlanmaya başlamıştır. Ayrıca İstanbul'da Aziz Mahmud Hüdâyî Vakfı kurulmuş, bu vakıf aracılığı ile fakirlere yardım, öğrencilere yurt, yaşlılara huzur yurdu ve diğer bazı dinî eğitim müesseseleri kurulmuştur. Cemaat kendisini politikanın dışında tutmaya özen göstermektedir. Cemaat Orta Asya, Balkanlar ve Afrika'da İslâmî eğitim faaliyetlerine hız vermiş, bu bölgelerde birçok okul kurmuştur. Musa Topbaş 1999 senesinde vefat etmiştir.¹⁰ Halen yaşamakta olan Osman Nuri Topbaş silsilenin şu anki son ismidir.

Sami Efendi'nin silsilesinin ana bünyesi Musa Topbaş kanalıyla devam etmiştir. Halen faaliyetleri devam eden bu dini grup bir Nakşî silsilesine dayalı olması ve tasavvufî yönünün bulunması sebebiyle geleneksel formda olan bir dini gruptur. Aynı zamanda da vakıflar gibi modern yapılarla bütünleşen bir forma sahiptir. Tarikatın silsilesinde Osman Nuri Topbaş'tan hemen önce gelen babası Musa Topbaş, hem maddi hem de manevi fedakârlıklarıyla birlikte cemaatin bugüne kadar gelmesinde büyük katkıları olmuş kişidir. Ancak tarikatın asıl modern kurumsallaşmasını sağlayan Osman Nuri Topbaş şu an cemaatin başında bulunmaktadır. Erenköy cemaatinin merkez bölgesi olarak İstanbul ka-

8 Necdet Tosun, "Ramazanoğlu, Mahmut Sami" *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2007) 34: 442; Necdet Tosun, "Mahmûd Sâmî Ramazanoğlu", *Doğu'dan Batı'ya Düşüncenin Serüveni*, Ed. Bayram Ali Çetinkaya (İstanbul: İnsan Yayınları, 2015), 10: 455-456; Hasan Kâmil Yılmaz, "Ramazanoğlu Mahmud Sami Efendi" *TDV-İstanbul Müftülüğü Dergisi* 3 (2007): 110-111; Gökteş, *Muhammed Es'ad Erbîlî'nin Hayatı, Eserleri ve Tasavvuf Felsefesi*, 56-57.

9 Tosun, "Mahmûd Sâmî Ramazanoğlu", 10: 456.

10 Tosun "Nakşibendiyye", 676-677.

bul edilmektedir. Merkezi İstanbul'da olmak üzere Türkiye'de hemen hemen birçok ilde vakıfları, okulları ve basın yayın organları aracılığıyla kurumsallaşmıştır.¹¹

Başında hâlâ icazetli bir şeyhin bulunduğu ve tasavvufi eğitimin devam ettiği dini gruplar tarikat/tasavvufi grup; başında şeyhi olmayan gruplar cemaat olarak nitelendirilir. Erenköy Cemaati sosyolojik açıdan bir cemaat ise de tasavvufi açıdan bir tarikattır. Tasavvufi eğitimi ve silsilesi olup şeyhlik müessesesi devam etmektedir.

Mahmud Sami Efendi'nin yolunu devam ettiren bir diğer müntesibi Yahyalılı Hacı Hasan Efendi olmuştur. (ö. 1987) Sevenleri tarafından Safa Vakfı kurulmuş olup Yeni Dünya adıyla dinî bir dergi yayımlanmaktadır.¹² Ancak Sami Efendi'nin vefatından sonra sevenlerinin sohbet ve irşat hizmetlerini daha çok Musa Topbaş devam ettirmiştir.¹³

Tasavvufi Görüşleri

Ramazanoğlu ile ilgili yapılmış çalışmalardan ulaştığımız bilgilere göre o sohbetlerinde bazı sûre tefsirlerine, önceki peygamberlerle Hz. Muhammed ve ashabının hayat hikâyelerine yer verir; edep, tevazu, gönül eğitimi, sohbet, az yeme, az uyuma, tehecüd ve evvâbîn namazları gibi konular üzerinde önemle dururdu. Müridlerin eğitiminde halvet ve erbaîni uygulamazdı. Nakşibendiyye'den başka Kâdiriyye'den de hilâfeti olan Sami Efendi müridlerine Nakşibendî evrâdının yanı sıra Kâdirî evrâdı da telkin ederdi.¹⁴ Sohbetlerinde sık sık: "O gün kalb-i selîm'den başka ne evlat, ne mal fayda verir." (Şuarâ 26/88-89) âyetini okuyarak kalb-i selîmi izah ederdi. O kalb-i selîmi "ne incinen, ne de inciten kalp" olarak tarif etmektedir.¹⁵

Ramazanoğlu'nun eserlerinden yaptığımız çıkarımlara göre o tevhit konusuna özen göstermiş, tevhit ve tasavvuf arasında bir bağlantı kurmuştur. Ona göre "La İlähe İllallah Muhammedün Resülullâh" dil ile ikrar ve kalp ile tasdiktir. İslâm'ı tesis eden iki cümledir. "Lâ İlähe İllallah" İslam'ın etemmi, "Muhammedün Resulullah" mütemmidir. "Lâ İlähe İllallah" ikrar-ı vahdettir. "Muhammedün Resulullah" tasdik-i risalettir. Onun için âriflerin sohbeti ibadet ve tevhittir. Kesret âleminde vahdeti müşahede eden evliya, o sonsuz zevki söze sığdırmak için hususi bir lisan ile konuşmuşlardır. Onun adı da tasavvuftur. Ramazanoğlu'na göre tasavvufun kaynağı şeriattir.¹⁶ Ona göre, Resulullah'a

11 Emine Merve Aksoy, *Cemaate Katılımı Etkileyen Sosyal Faktörler ve Etkileri: Kayseri Erenköy Cemaati örneği* (Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, 2016), 28-33.

12 Tosun "Nakşibendiyye", 677.

13 Tosun, "Ramazanoğlu, Mahmut Sami", 34: 442.

14 Tosun, "Ramazanoğlu, Mahmut Sami", 34: 442.

15 Yılmaz, "Ramazanoğlu Mahmut Sami Efendi", 112.

16 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 6: 13.

müntehi bir mürşidi kâmile ihtiyaç vardır.¹⁷ Ancak irşat vazifesi ile meşgul olan bir kim-
senin ameli Resulullah'ın ameline uymuyorsa, şeriattan uzak ise ondan uzaklaşılması
gerektiğini, öyle ki bulunduğu şehirden dahi göç edilmesi gerektiğini, böyle bir kimse
görünürde harikalar gösterse de ona uymanın caiz olmadığını, sünneti terk eden birisinin
ârif olamayacağını vurgular.¹⁸ Ona göre tasavvuf, daimi zikir halinde bulunarak Allah'tan
başka her şeyden gönü temizlemektir.¹⁹ Ramazanoğlu'nun tasavvufi öğretisinde sohbet
peygamberî bir eğitim metodudur. Ashab sohbet ile feyizlenmiştir.²⁰ Tarikatlarda önemli
bir yere sahip olan râbita hakkında ise mürşidin hayalini tefekkür etmeye lüzum olmadı-
ğını, muhabbet'in yeterli olduğunu vurgular.²¹ Bu çıkarımlarda görüldüğü üzere Rama-
zanoğlu'nun tasavvufi görüşlerinde uç fikirler bulunmamaktadır. Sami Efendi Kur'an ve
sünnet merkezli bir tasavvuf anlayışını savunmaktadır. Tasavvufi sapma denilebilecek bir
anlayıştan uzaktır.

Mahmud Sami Ramazanoğlu'nun Eserleri, Eserlerinin Özellikleri ve Kaynakları

Mahmud Sami Ramazanoğlu'nun eserleri bazı peygamberlerin hayatı, Hz. Pey-
gamber'in savaşları, ashabın hayatı, sure tefsirleri ve tasavvufi-ahlakî sohbetler şeklinde
tasnif edilebilir. Osmanlı harfleri ile Türkçe olarak kaleme aldığı eserleri yeni harflere
çevrilerek İstanbul'da 1980'den itibaren Erkam Yayınları tarafından birçok defa neşre-
dilmiştir. Basılı eserlerinin dışında Sami Efendi'nin henüz yayımlanmamış defter halinde
bazı notları bulunmaktadır.²²

Mahmud Sami Ramazanoğlu'nun yayımlanmış eserleri şunlardır: *Musâhabe 1-6, Fâtiha Sûresi Tefsiri, Bakara Sûresi Tefsiri, Bedir Gazvesi ve Enfâl Suresi Tefsiri, Uhud Gazvesi, Tebük Seferi, Hazreti Ebû Bekir Sıddik, Hazreti Ömerü'l-Fâruk, Hazreti Osman Zinnûreyn, Hazreti Ali'yyül-Murtezâ, Ashâb-ı Kiram 1-2, Hazreti Hâlid bin Velid, Hazreti İbrahim, Hazreti Yûsuf, Yûnus ve Hûd Sûreleri Tefsiri, Dualar ve Zikirler, Mükerrer İnsan, Bayram Sohbetleri.*

Ramazanoğlu *Fatiha ve Bakara Suresi Tefsiri* adıyla kaleme aldığı eserlerini *Rû-
hu'l-beyân* Tefsiri'nden özetlemiş, muhtelif sohbetlerinde işlemiştir.²³ Ramazanoğlu pey-
gamberlerin hayatını kaleme aldığı eserlerini İbrahim, Yusuf, Yunus ve Hud Surelerinin
tefsirleri çerçevesinde şekillendirmiştir. Bedir, Uhud, Hendek ve Tebük gazveleri ile,

17 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 6: 157.

18 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 1: 119-120.

19 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 6: 13.

20 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 6: 142-143.

21 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 6: 173.

22 Tosun, "Mahmûd Sâmî Ramazanoğlu", 10: 459.

23 Ramazanoğlu, *Fâtiha Sûresi Tefsiri*, 5; Ramazanoğlu, *Bakara Sûresi Tefsiri*, 6.

Hulefâ-i Râşidîn'in hayatını müstakil eserler olarak kaleme almıştır. Seçtiği bazı sahabîlerin hayatlarını kaleme aldığı iki ciltlik kitabının yanında Hâlid b. Velid'in hayatını ayrı bir kitap olarak kaleme almıştır. Bunun sebebi olarak Ramazanoğlu'nun soyunun Hâlid b. Velid'e ulaştığı söylenmektedir.²⁴ Ramazanoğlu'nun altı ciltten oluşan *Musâhabe* adlı eserinin ilk dört cildi ve altıncı cildinin ilk bölümü belirli bir mevzu üzerine yazılmış eserler değil müellifin çeşitli konularda yaptığı sohbetlerdir.²⁵ *Musâhabe* kitabının beşinci cildinde Sami Efendi önemli gördüğü başlıklar altında klasik hadis kitaplarımızdan beş yüz tane hadis nakletmiş,²⁶ Altıncı cildin ikinci bölümünde ise mürşidi Esad Efendi'nin sohbetlerinde almış olduğu notları aktarmıştır.²⁷

Ramazanoğlu eserlerini Kur'an ve hadis çerçevesinde kaleme almıştır. Klasik tefsir, hadis, siyer ve tabakat kitaplarına da başvurmuştur. Eserler incelendiğinde *Rûhu'l-beyân* ve *Hulâsatü'l-beyân fî tefsîril Kur'ân* tefsirlerine, Buhari muhtasarı *Tecrid-i Sarih Tercümesine* sıkça başvurduğu görülmektedir. Özellikle farklı zamanlarda yaptığı sohbetlerinin derlendiği *Musâhabe* adlı eseri incelendiğinde bu kitaplardan birebir aktarım yaptığı bölümler görülecektir. Kanaatimizce Ramazanoğlu döneminde otorite olarak gördüğü ve görüşlerini tercih ettiği bu müelliflerin eserlerinden, belirlediği konularda sohbetlerini gerçekleştirmiştir.

Eserlerin bazı yerlerinde ayrıntılı kaynak verilmiş, bazı yerlerde sadece kaynak adı zikredilmiş, bazı bölümlerde ise kaynak zikredilmemiştir.

Ramazanoğlu eserlerinde rivayet tenkidi yapmamış, tercih ettiği rivayeti olduğu gibi almış ve tasavvufi bakış açısıyla yorumlamıştır.

1. Hz. Peygamber'in Hayatından Bazı Kesitler

Ramazanoğlu, kitaplarının farklı yerlerinde Hz. Peygamber'in hayatına dair rivayetler aktarmış ve görüş belirtmiştir. Aktardığı rivayetleri ve görüşlerini belirlediğimiz başlıklar altında toplamaya çalıştık.

a. Risalet Öncesi Hz. Peygamber ve Vahiy

Ramazanoğlu'nun nakillerine göre Resulullah, risalet gelmeden önce de emanete çok dikkat ederdi. Çocukluğunda bile kavmi ona Muhammedü'l-Emin derdi.²⁸ Öyle ki Kâbe'nin tamiri sırasında Hacerü'l Esved'i yerine koyma hususunda anlaşmazlık yaşayan müşrikler, Hz. Peygamber'in Kâbe'ye girmesiyle bu işi ona devretmişlerdir.²⁹ Ona

24 Abdullah Sert, "Eserleri Sami Efendi'nin Sadaka-i Cariyesi", *Altınoluk Aylık Mecmua*, 336 (2014): 18.

25 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 1:11; Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 6: 6.

26 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 5: 3.

27 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 6: 6.

28 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 2: 134.

29 Ramazanoğlu, *Hazreti İbrahim*, 129-131.

göre Resulullah kendisine peygamberlik gelmeden önce tevhit fikrine sahiptir. Hz. İbrahim'in şeriatı ile ibadet etmektedir. O Ramazan aylarında bir miktar erzak alıp Hırâ Mağarası'na gider, orada tefekkür ile meşgul olur ve ibadet ederdi. Kırk yaşına geldiğinde vahy-i ilahîye mazhar oldu. Sami Efendi "Vahyin başlangıç keyfiyeti Sahih-i Buhari metninde şöyle zikredilmiştir." diyerek ilk vahiy gelişini aktarmıştır.³⁰

b. Hicret

Ramazanoğlu hicretin sebebinin ihtiyaç olduğunu ifade eder. Müslümanların bir yere toplanarak küffara karşı kuvvet göstermeleri gerekmesi durumunda ve bulunduğu beldede Müslümanların azlığından dolayı dinini muhafaza edemeyen kimselerin hicret etmesinin vâcib olduğunu söyler.³¹ Resulullah'ın hicretten evvel Mekke'de müşriklerin dayanılmaz işkencelerine dayandığını aktarır. Medine'ye hicretten sonra savunma savaşı ve cihat, sonra haram ayların dışında saldırma savaşı, daha sonrasında genel anlamda müşriklere karşı savaş emrinin geldiğini belirtir.³²

Sami Efendi, Resulullah'ın Medine'ye hicretini kaynaklarımızdaki rivayetler çerçevesinde aktarmıştır.³³ Hicret esnasında Resulullah'ın çeşitli maceralarla karşılaştığını, birçok mucizenin zuhur ettiğini kaynaklarımızın aktardığını belirtir.³⁴ Hz. Peygamber'in hicret etmek için evden çıkmadan önce Hz. Ali'yi yatağına yatırdıktan sonra kendisini kapıda bekleyen müşriklere görünmeden çıkmak amacıyla yerden bir avuç toprak alıp Yâsîn Suresi dokuzuncu ayeti okuyarak üzerlerine serpip aralarından geçip gittiği, Sevr mağarasının girişine örümceğin ağ örmesi, güvercinin yumurtlaması, Hz. Peygamber'in zarar görmemesi için mağaradaki deliklerden birini ayağıyla tıkayan Hz. Ebubekir'i yılanın ısırması ve Hz. Peygamber ısırılan yere tükürüğünü sürünce Hz. Ebubekir'in şifa bulması, Resulullah'ın Medine'de kalacağı evin deve tarafından tespit edilmesi rivayetlerini aktararak hicret sırasında zuhur ettiğini söylediği mucizeleri örneklendirmiştir.³⁵

Ramazanoğlu hicretten sonra Resulullah'ın Muhacir ve Ensar arasında muâhât yaparak dostluk vücuda getirdiğini,³⁶ ashabi kardeşleştirirken ruhi durumlarını inceden inceye tetkik ederek, her çift arasında müşterek vasıflar bularak bu işi yaptığını belirtmiştir.³⁷

30 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 1: 85-87.

31 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 3: 143-144.

32 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 3: 161-162.

33 Ramazanoğlu, *Hazreti Ebû Bekir Siddik*, 28-32; *Ashâb-ı Kiram*, 1: 23; *Hazreti Ebû Bekir Siddik*, 41-42; *Ashâb-ı Kiram*, 1: 27-30; *Ashâb-ı Kiram* 1: 54.

34 Ramazanoğlu, *Ashâb-ı Kiram*, 1: 22.

35 Ramazanoğlu, *Hazreti Ebû Bekir Siddik*, 28-32; *Ashâb-ı Kiram*, 1: 29.

36 Ramazanoğlu, *Hazreti Ebû Bekir Siddik*, 42.

37 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 1: 22-26.

c. Hudeybiye Antlaşması ve Mekke'nin Fethi

Rivayetler ışığında Hudeybiye Antlaşması ve akabinde gelişen olaylar aktarılır.³⁸ Ramazanoğlu'nun nakillerine göre, Resulullah Hudeybiye Antlaşması'nın getirdiği siyasi nüfuz ile cihanşümül olan Müslümanlığa âli gayesi ile mütenasip bir veçhe vermiştir.³⁹

Sami Efendi, rivayetler çerçevesinde Mekke'nin fethini aktarır.⁴⁰ Resulullah'ın Mekke'ye girişini şu şekilde tasvir eder: “Hâtemü'l Enbiyâ efendimiz Mekke'den sekiz sene evvel nasıl hicret edip çıktığını ve bugün nasıl bir ihtişamla Mekke'ye girdiğini düşünerek Cenab-ı Hakk'ın bu lütfuna ve yardımına karşı son derece ubûdiyetkârâne bir vaziyette başını devesinin boynu üzerine eğmiş olarak oraya secde eder gibi girmiştir.”⁴¹ Ramazanoğlu Resulullah'ın genel bir af çıkararak önceden her fenalığı yapmış olan zâlim bir kavmi affettiğini, bütün beşeriyete hitaben onları hakka, adalete, hürriyete, müsavata davet ettiğini vurgulamıştır.⁴²

d. Hz. Peygamber'in Vefatı

Ramazanoğlu'nun Resulullah'ın hastalığı ve vefatı ile ilgili aktardığı rivayetleri şu şekilde özetleyebiliriz: “Hz. Peygamber vefatından dört gün önce Müslümanları ihtilaf-tan korumak üzere bir şey yazdırmak isteyip kalem kâğıt getirmelerini söylemiştir. Hz. Ömer, Hz. Peygamber'in hastalığının ağırlaştığını, Allah'ın kitabının kendilerine yeteceğini söylemiştir. Bunun üzerine Resulullah, Hz. Ebubekir dışında diğerlerinin başından savulmasını istemiştir.⁴³ Resulullah hastalığı sırasında, Hz. Ebubekir'e namaz kıldırmasını emretmiştir. Özellikle Hz. Ebubekir'e emretmiştir. Soğuk su ile banyo yaptıktan sonra mescide gelir. Hz. Ebubekir Resulullah'ın namaz kıldırması için geri çekilmek isteyince o geri çekilmemesini ister ve Ebubekir'in sol tarafında oturarak namaz kılar.⁴⁴ Resulullah Hz. Aişe'nin odasının kapı perdesini açar, çıkıp ashabına bakar. Onları namazda saf bağ-layarak görünce çok sevinir ve sesi duyulacak derecede güler.⁴⁵ Hz. Aişe'nin hücre sine döndükten sonra Peygamberimizin hastalığı şiddetlenir. “Allahım! nimetine nâil olan peygamberler, siddikler, şehitler ve sâlihlerle beraber bunların refakati ne hoş bir refakattir.” buyurur. Sonra elini kaldırır, parmağıyla üç kere semâya işaret eder ve “refik-i a'lâya” der. Bu kelimelerle mübarek eli düşer ve mübarek gözleri semaya dikilir. Rûh-i

38 Ramazanoğlu, *Hazreti Osman Zinnüreyin*, 24-65.

39 Ramazanoğlu, *Hazreti Osman Zinnüreyin*, 69.

40 Ramazanoğlu, *Hazreti Hâlid bin Velid*, 49-68.

41 Ramazanoğlu, *Hazreti Hâlid bin Velid*, 58.

42 Ramazanoğlu, *Hazreti Hâlid bin Velid*, 65.

43 Ramazanoğlu, *Hazreti Ebû Bekir Siddik*, 80.

44 Ramazanoğlu, *Hazreti Ebû Bekir Siddik*, 76-79.

45 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 3: 115.

mübârekleri âlem-i kuds'e varır.⁴⁶ Hz. Muhammed'in ailesi Medine'ye geldiğinden beri üç gün üst üste buğday ekmeği ile doymamıştır. Resulullah bu haliyle vefat etmiştir.⁴⁷ Hz. Abbas, Hz. Ali ve bazı diğer Ehl-i Beyt Hz. Peygamber'in teşhiz ve tekfin işleriyle meşgul olmuşlardır.⁴⁸

Ramazanoğlu yaş altmış üçü geçince insan vücudunun tenezzül ettiğini ve Resulullah'ın altmış üç yaşında vefat ettiğini belirtmiştir. Bir Yahudi doktorun bu hakikati tasdik mahiyetinde Hz. Peygamber'in altmış üç yaşında irtihalini onun nübüvvetinin doğruluğuna delalet olarak gördüğünü, bu Yahudi doktorun doğru söylediğini, doğru olan sözü söyleyen kim olursa olsun kabul etmek, hoş görmek gerektiğini aktarmıştır.⁴⁹

e. Hz. Peygamber'in Mücadelesi

Ramazanoğlu'nun nakillerine göre Resulullah vahiy geldikten üç sene sonra tebliğe başlamış, "en yakın akrabalarını uyar" (Şu'arâ 26/214) emri ile önce akrabalarına İslam'ı anlatmıştır.⁵⁰ Resulullah, halkı yirmi üç yıl dine davet etmiştir.⁵¹ O çok sıkıntılar çekmiştir. Bir defasında Peygamberimizi Kâbe'de yakalamışlar, onu dövmeye başlamışlar, Hz. Ebubekir yetişip, Rabbim Allah dediği için bir insana böyle muamele yapılamayacağını söylemiştir. Yine bir gün Peygamberimiz Harem-i Şerif'te namaz kılarken Ukbe b. Muayt üzerine mülevvesât atmış, Resulullah'ı boğmaya çalıştığı sırada Hz. Ebubekir yetişmiş ve kurtarmıştır.⁵² Müşrikler Uhud savaşında Resulullah'ı yaraladılar ve mübarek dişini kırdılar. Mübarek yüzünü al kana boyadılar.⁵³ Resulullah'ın zırhının iki halkası gözünün altında elmacık diye tabir olunan yere fena halde saplanmıştı. Ebu Ubeyde b. Cerrah bu halkaları dişi ile çıkarmıştır. Çıkarırken kendisinin iki dişi düşmüştür.⁵⁴ Resulullah kanının yere damlamasından dolayı kavmine azap gelmesin diye yüzünden akan kanı silmiş ve kavminin hidayeti için dua etmiştir.⁵⁵ Resûlullah zor zamanlarında bile, nesillerinden müslüman gelmesi ihtimâli olan kimseler hakkında beddua etmemiş ve onların helâkını istememiştir.⁵⁶

Ramazanoğlu, Kur'an'ın madem ki bir insana incekse iki şehrin birinden büyük bir adama indirilmiş olması gerektiği şeklindeki müşriklerin arzusunu (Zuhruf 43/31)

46 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 3: 81.

47 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 4: 112.

48 Ramazanoğlu, *Hazreti Ali'yyül-Murtezâ*, 59.

49 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 6: 209.

50 Ramazanoğlu, *Hazreti Ali'yyül-Murtezâ*, 17-18.

51 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 2: 140-141.

52 Ramazanoğlu, *Hazreti Ebû Bekir Siddik*, 24.

53 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 3: 240.

54 Ramazanoğlu, *Uhud Gazvesi*, 33-34.

55 Ramazanoğlu, *Uhud Gazvesi*, 30.

56 Ramazanoğlu, *Uhud Gazvesi*, 88.

aktarmış, şu şekilde görüş bildirmiştir: “Müşrikler Kur’an’ın Velid b. Muğire ile Urve b. Mesud’a inmiş olmasını arzu etmişler, hâlbuki nübüvvet makamının dünya malına ve makamına ihtiyacı olmayıp, nübüvvetin en önemli esası Allah’ın razı olacağı bir ahlak ve mâsivayı terk etmektir. Nübüvvet kesbî değil, vehbîdir. Allah’ın ihsanıdır. İlmin en efdali de vehbî olandır.”⁵⁷

2. Hz. Peygamber’in Bazı Özellikleri

Ramazanoğlu’nun nakillerine göre Hz. Peygamber Hâtemü’l Enbiyâ’dır.⁵⁸ Onun Peygamberlerin sonuncusu olup Ondan sonra nebi gelmeyeceği,⁵⁹ âlemlere rahmet olarak gönderildiği,⁶⁰ Allah’ın sevgilisi olduğu için habîbullâh olarak adlandırıldığı,⁶¹ belirtilmiştir. Sami Efendi kitaplarının farklı yerlerinde Hz. Peygamber’in başka özelliklerine de değinmiştir. İlgili bölümleri özetleyerek aktarmaya çalışacağız.

Hz. Peygamber beşer resuldür. Beşerden resul olmak sadece Hz. Muhammed’e mahsus değildir.⁶² Allah Hz. Peygamber’den önce de insanlardan peygamber göndermiştir (Nahl 16/43).⁶³ Resulullah’ı medh u senâda haddi aşmamak gerekir. Resulullah bu hususu şu şekilde belirtmiştir: “Meryem oğlu İsa’da haddi aştıkları gibi haddi aşmayın. Ben ancak bir kulum. O halde bana sadece Allah’ın kulu ve peygamberi deyiniz.”⁶⁴ Ayrıca Resulullah kendisine secde etmeyi de yasaklamıştır.⁶⁵ Resulullah Medine’ye vardığında sahabîler Hz. Ebubekir’i peygamber zannedip ona selam veriyorlardı. Resulullah’a güneş isabet edip Hz. Ebubekir ona gölgelik yapınca onu tanıdılar.⁶⁶ Görüldüğü üzere Ramazanoğlu, Hz. Peygamber’in ilahlaştırılmaması gerektiği üzerinde durmuş ve bu konuyu rivayetlerle destekleyerek işlemiştir.

Hz. Peygamber en güzel örnektir. Resulullah halkı yirmi üç yıl dine davet etmişti. O İslam’a hikmetle, belîğ mevzularla davette bulunmak, sonra münakaşa için en mutedil tarzı tutmak hususunda bir numune-i imtisal idi. Şefik idi, mahza rahmet idi. Kur’an, Resulullah’ın ne kadar tahammüllü bulduklarını ve bütün işlerde ne büyük bir incelik, nezaket, lütufkarlık ile hareket buyurdıklarını bizlere gösterecek ilâhî emirleri beyan ettiği gibi siyer kitapları da bu hususta öyle malumat veriyor ki artık peygamberimizin reyde istibdat gibi taassup gibi şeylerden pek uzak buldukları itiraz edilemez bir hakikat olarak meydana çıkıyor.⁶⁷

57 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 2: 47-48.

58 Ramazanoğlu, *Fâtîha Süresi Tefsiri*, 44.

59 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 6: 183.

60 Ramazanoğlu, *Hazreti Ömerü’l-Fâruk*, 23.

61 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 3: 212.

62 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 1: 65.

63 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 1: 64.

64 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 5: 225-226.

65 Ramazanoğlu, *Bakara Süresi Tefsiri*, 115.

66 Ramazanoğlu, *Hazreti Ebû Bekir Siddik*, 41.

67 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 2: 140-141.

Hız. Peygamber yüce bir ahlak üzeredir. Kur'an'ı Kerim'de "Muhakkak ki sen çok yüksek bir ahlak üzeresin." (Kalem 68/4) buyurulmaktadır.⁶⁸ Onun peygamberî ahlakı Kur'an'da, hadis şerhlerinde ve pek çok telif edilmiş eserde belirtilmiştir. Onun ahlakı Kur'an'dır.⁶⁹ Resulullah'ın beşeriyete fayda sağlayacak sayılamayacak kadar güzel hasletleri vardır.⁷⁰ Misal olarak; Resulullah ve ashâbı yolda giderken bir köpek ölüsüne rastlarlar. Ashab fena kokudan burunlarını tıkarlar. Resulullah ise hiçbir tepki göstermez ve köpeğin ne kadar beyaz dişleri olduğunu söyler. İşte mümin de böyle olmalı, hiçbir şeyi fena görmemelidir. Eğer böyle olursa dünyada cennette gibidir.⁷¹ Resulullah'ın hac seferinde bir kadın devesine gazapla lanet eder. Resulullah bunu duyunca çok üzülür.⁷² Onun güzel hasletlerinden birisi de çok mütevazı oluşudur. Karşısında korkan bir kimseye kendisinin kuru et yiyen bir kadının oğlu olduğunu söylemiştir.⁷³ Resulullah'ın Mekke'yi fethettiğinde, önceden kendisine fenalık yapanları affetmesi⁷⁴ ve ehli kitap ile müşriklere dahi iyilik yapılmasını belirtmesi, onun güzel ahlakının bir örneğidir. Kur'an'da düşmanlık yapmayan ve savaş açmayan ehli kitaba iyilik yapılmasına (Mümtehine 60/8) ruhsat verilmiştir. Müşrik ebeveyne, kardeşlere ve başka kimselere iyilik edilmesi hakkında birçok hadis vardır.⁷⁵

Ramazanoğlu, Resulullah'ın teşvik ettiği ahlakın en güzelinin kanaat olduğunu belirtir. Ona göre İslam'ın hakikatlerine, ilk Müslümanların tarihine vâkıf olmayan birçok adamlar tevekkül gibi kanaatin da manasını anlayamadılar. Kanaati işi gücü bırakmak, dünya malından tamamıyla yüz çevirmek, ölmeyecek kadarını hatta daha azını kâfi görmek zannettiler. Bu fikir yabancı tesiriyle ilk altı asırdan sonra gelen karanlık cehalet asırlarında Müslümanlar arasında yayılmış, iktisadi ve mali çöküşe sebep olmuş, Müslümanların korkunç bir toplumsal yarası haline gelmiştir. Resulullah'ın, Hulefâ-i Râşidîn'in ve ilk Müslümanların kanaate bakış açıları halkın çalışmasına ve malın artışına engel değildir. Kanaate önem veriliyordu. Çünkü hırslı kulların riyâzatydı. Fesat ile çarpan yüreklere sükût veriyordu. Hayat sadece maddiyat uğruna çalışmayla bitmesin, servet sahiplerine kin beslemek, ellerindeki göz dikmek gibi kötü huylar hırslılara fenalık ettirmesin isteniyordu. Bu halin toplumsal düzeni bozacağı biliniyordu. Bugün de bencil dinsiz zümrelerin insanları ve milletleri kana bulayan hırsları kanaatsizlik yüzündendir. İslam'a göre kanaat, dar gelirli kimselerin başkalarının mallarına göz dikmelerini ve bir

68 Ramazanoğlu, *Fâtiha Süresi Tefsiri*, 51.

69 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 4: 59.

70 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 4: 58.

71 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 6: 220.

72 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 2: 126.

73 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 5: 105.

74 Ramazanoğlu, *Hazreti Hâlid bin Velid*, 65.

75 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 2: 156.

fenalık yapmalarını engelleyecek terbiye metodudur. Müslümanlar, Ne kadar az da olsa çalışmak ve kazanmakla elde ettiklerine razı olmalı, ne kadar çok da olsa başkasına takdir edilmiş olan servet ve nimetten dolayı kederlenmemelidirler. Her kim kanaatten bunun haricinde bir anlam çıkarırsa çok büyük bir hata işlemekle beraber Allah'a ve İslam'a iftira atmış olur.⁷⁶

Hız. Muhammed'in peygamber olarak gönderileceği önceden bilinmektedir. Hız. İbrahim kendi soyundan bir peygamber gönderilmesi için dua etmiş, Hız. Peygamber bu dua üzerine gönderilmiştir.⁷⁷ Yüce Allah Hız. Musa'ya Tevrat'tan daha büyük bir kitabın son peygambere indireceğini söylemiştir.⁷⁸ Tevrat'ta son peygamber Hız. Muhammed'in vasfı vardır.⁷⁹ Hız. Peygamber "Ben pederim İbrahim'in duası, İsa'nın müjdesi, vâlidemin rüyasıyım." buyurmuştur.⁸⁰

Sami Efendi kaynak belirtmeksizin "nübüvvetten evvel Peygamber Efendimiz'e imân ile Ehl-i Tevhid'den olan bazı kimseler" başlığı altında şu şekilde nakilde bulunmuştur: 700-1000 sene evvel Peygamber Efendimiz için ev inşa ettiren Melik-i Tübbâ' Umeyr b. Dürü', Seyf b. Zî-Yesen, Zeyd b. Amr b. Nüfeyl, Varaka b. Nevfel, Askalâni-i Hımyeî, Samuil, Abdullah b. Selâm, İbn-i Sa'ye'nin iki oğlu, Bünyâmîn, Muhayrik, Kâ'bü'l Ahbâr, Buhayrâ, Nestûrâu'l-Habeşe, Nastûrâu Şâm, Sâhibu'l Busrâ, Cârudu'l-Âlâ, Sâhibu'r-Rûmiyye, Mukavkıs Sahib-i Mısır, İbn-i Sûriyâ, İbn-i Ahtab Kâ'b İbn-i Es'ad, Zübeyr ibn-i Bâtiya.⁸¹ Zikredilen isimler arasında bulunan Buhayrâ ve Varaka bin Nevfel ile ilgili aktarımlarda bulunmuştur. Hız. Ebubekir gençliğinde ticaret için gittiği Şam'da bir rüya görür. Rüyasını Rahip Buhayra'ya anlatır. Buhayra rüya doğru ise kabilesinden bir nebi çıkacağını, hayatında onun veziri, vefatında halifesi olacağını söyler. Bu rüya Hız. Muhammed nebi oluncaya kadar Hız. Ebubekir'in içinde gizli kalır. Hız. Muhammed'e peygamberlik geldiğinde Hız. Ebubekir onun yanına varıp peygamberlik delilini sorar. Hız. Muhammed de kendisinin Şam'da gördüğü rüya olduğunu söyler.⁸² Sami Efendi, Hız. Hatice'nin amcasının oğlu Varaka b. Nevfel'in Vahiy başlangıcında Resulullah'ın nübüvvetini tasdik ettiğini, Ancak Resulullah'ın bi'setine yetişemeyerek vefat ettiğini nakletmiştir.⁸³ Bi'set ve vahiy başlangıcı aynı duruma işaret etmektedir. Kanaatimizce Sami Efendi burada Resulullah'ın peygamberliğinin sonraki yıllarını kastetmiştir.

76 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 2: 145-147.

77 Ramazanoğlu, *Hazreti İbrahim*, 17-18.

78 Ramazanoğlu, *Bakara Süresi Tefsiri*, 11.

79 Ramazanoğlu, *Bakara Süresi Tefsiri*, 130.

80 Ramazanoğlu, *Hazreti İbrahim*, 16.

81 Ramazanoğlu, *Ashâb-ı Kiram*, 1: 46.

82 Ramazanoğlu, *Hazreti Ebû Bekir Siddik*, 14-17.

83 Ramazanoğlu, *Ashâb-ı Kiram*, 1: 210.

3. Hz. Peygamber'in Üstünlüğü

a. Nûr-ı Muhammedî

İslam tasavvufunun ilk dönemlerinde tasavvufi anlayış tamamen ameli ve ahlaki mahiyette olduğundan dolayı Nûr-ı Muhammedî görüşü bulunmamaktadır. Tasavvufun nazari tarafı H. III. asırdan itibaren teşekkül etmeye başlamıştır.⁸⁴

Bu sebeple İslam tasavvufi düşüncesi içerisinde H. III. asırdan bu yana Nûr-ı Muhammedî veya Hakikat-i Muhammediyye görüşü yer almaktadır.⁸⁵ Ebû Saîd el-Harrâz ve Sehl b. Abdullah et-Tüsterî tarafından Resûl-i Ekrem Kur'an gibi bir nur olarak al- gılanmaya başlanmış, onların ardından Hallâc-ı Mansûr, Kitâbü't-Tavâsîn'de bu anlam- da nur üzerinde genişçe durarak Nûr-ı Muhammedî teorisini geliştirmiştir.⁸⁶ Buna göre Nur-ı Muhammedî, ilk yaratılan şeydir, öteki bütün varlıklar ondan feyz almışlardır. Hz. Muhammed, her türlü fazilet ve olgunluğun kendisinde kemal bulduğu kimsedir.⁸⁷ Hz. Âdem'den başlayıp bütün peygamberlerde tecelli eden bu nurun en son Resûlullah'ta gerçek sahibiyle buluştuğu kabul edilmiştir.⁸⁸

Zâhir ulemâdan özellikle hadis âlimleri ve Hanbelîler, Hz. Peygamber'in bu şekil- de anlaşılmasının onu ilâhlaştırmak anlamına geleceğini söyleyerek bu inancı küfür ve şirk saymışlar, daha önceki ümmetlerin de peygamberleri konusundaki aşırılıkları sebe- biyle sapıklığa düştüklerini iddia etmişlerdir. Hakikat-i Muhammediyye fikrinin Yeni Ef- lâtunculuk'taki "logos" veya İskenderiyeli Aziz Clemens'in peygamberlik konusundaki görüşleriyle ilgili olduğu, bunun önce Şîî muhitine, oradan da tasavvufa geçtiği ileri sü- rülmüştür.⁸⁹ Bu telakkinin gündeme gelmesinde felsefe sistemlerin tesirleri mevcutsa da, buna vücut veren malzeme ve bunun asli unsuru İslam kaynakları arasında bulunmakta- dır. Peygamberimizin yaratılışı ve nuru ile ilgili baştan beri mevcut olan bazı rivayetler bu vesile ile aktüel hale gelmiş ve Nûr-ı Muhammedî görüşü şekillendirilmiştir. Bu görüşte, Hz. Muhammed'in şahsında insanın yüceltilişi söz konusudur. Bilhassa dini-tasavvufi edebiyatımızda bu inanış canlı olarak yer almakta ve yaşamaktadır.⁹⁰

84 Mehmet Demirci, "Nûr-ı Muhammedî", *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1 (1983): 249.

85 Demirci, "Nûr-ı Muhammedî", 258.

86 Süleyman Uludağ, "Muhammed", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV yayınları, 2005), 30: 449.

87 Demirci, "Nûr-ı Muhammedî", 258.

88 Uludağ, "Muhammed", 30: 449.

89 Mehmet Demirci, "Hakikat-i Muhammediyye", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV yayınları, 1997), 15: 179.

90 Demirci, "Nûr-ı Muhammedî", 258, 249.

İşte Ramazanoğlu da tasavvuf edebiyatının bir parçası olan bu inanış ile ilgili rivayetlerin bir bölümünü aktarmıştır. Nûr-ı Muhammedî ile ilgili aktardığı rivayetleri müstakil bir başlık altında toplamış, rivayetler üzerine görüş belirtmeden sadece aktarmakla yetinmiştir. Kanaatimizce Ramazanoğlu'nun sadece nakille yetinmesi tasavvufi anlayıştaki bu teoriyi kabul ettiğinin göstergesidir.

Ramazanoğlu'nun nakillerine göre Allah her şeyden önce Hz. Peygamber'in nurunu kendi nurundan yaratmış, mahlûkatı da bu nurdan yaratmıştır. Hz. Âdem yaratılmadan on dört bin yıl önce Resulullah, Allah'ın karşısında bir nur olarak bulunuyordu. Allah Hz. Âdem'i yarattığında bu nuru Hz. Âdem'in alnında görünür kılmıştır.⁹¹ Diğer bir rivayete göre Hz. Âdem'in yaratılışından iki bin yıl evvel Resulullah'ın nuru yaratılmıştır. O arşın etrafında tavaf eden bir cevherdir. Allah ona nazar etmiştir. Resulullah hayâ ederek terlemiş ve ondan altı nokta (damla) düşmüştür. Bu noktalardan Ebubekir, Ömer, Osman, Ali, pirinç ve gül yaratılmıştır.⁹²

b. Hz. Peygamber'in Şefaati

Ramazanoğlu'na göre Resulullah günahkâr ümmetin şefaatisidir.⁹³ O diğer peygamberler için de şehadet edecektir. Peygamberimiz bütün ümmete şefaet edecektir. Fakat bundan bütün ümmet kurtuldu manası çıkarılmamalıdır. Azabı hak edenler Resulullah'ın haberi olmadan cehenneme sevk edilecektir. Bir zaman sonra ümmetinin cehennemdeki feryatlarını işitecek ve Cenab-ı Hakk'a secde ederek onlara da şefaet edecektir.⁹⁴ Her peygamber ümmetine şahitlik eder. Sonrasında Resulullah da şehadet üstüne şehadet olarak şahitlik eder. Resulullah toplum üzerine müşahittir. Aynı zamanda büyük bir şefaati vardır. Bu iki vazifenin azameti Resulullah'ı ağlatmıştır.⁹⁵ Kıyamet gününde bütün melekler, peygamberler, Hz. Âdem'den başlayıp aşağıya doğru bütün insanlar Resulullah'ın şefaatine muhtaç durumda olacaklardır. O meleklerin ve Resullerin şefaet edebilmeleri için Allah'ın yanında aracı olacaktır.⁹⁶

c. Bütün Mahlûkatın Hz. Muhammed İçin Yaratılmış Olması

Bütün mahlûkat Hz. Peygamber için yaratılmış, Hz. Peygamber de Allah için yaratılmıştır.⁹⁷ Hz. Muhammed olmasaydı Allah mahlûkatı yaratmazdı.⁹⁸

91 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 4: 7-14.

92 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 4: 144-145.

93 Ramazanoğlu, *Hazreti Ebû Bekir Siddik*, 160.

94 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 6: 223.

95 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 2: 57.

96 Ramazanoğlu, *Bakara Süresi Tefsiri*, 362-363.

97 Ramazanoğlu, *Hazreti Ebû Bekir Siddik*, 158.

98 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 1: 139.

d. Hz. Muhammed'in Diğer Peygamberlerden, Ümmetinin Diğer Ümmetlerden Üstünlüğü

Ramazanoğlu, “Hiçbir nebiye bana edildiği kadar eziyet edilmedi.” rivayetini nakletmiş, bu sözün bir manasının da hiçbir peygamberin Resulullah'ın derecesine ulaşamadığı anlamına geldiğini belirtmiştir.⁹⁹ Ramazanoğlu'nun nakillerine göre Resulullah, bütün peygamberlerin güzel yüzlü ve güzel sesli olduğunu, kendisinin ise onların hepsinden güzel sesli ve güzel yüzlü olduğunu söylemiştir.¹⁰⁰ Bütün enbiyadan önce Resulullah cennete girecektir.¹⁰¹ Her peygamber ümmetine şahitlik edecektir. Sonrasında Resulullah, onların şehâdeti üzerine şehâdet edecektir.¹⁰² Hz. Âdem Muhammed hakkı için Allah'tan af dilemiştir. O arşa Kelime-i Tevhid'i görmüş, Allah da Resulullah'ın şefaatiyle Âdem'in günahlarını bağışlamıştır.¹⁰³ Bakara Suresi 286. ayet bağlamında bizden önceki ümmetlere ağır yükler yüklendiği, ancak Muhammed ümmetine pek çok ilahi lütuflar verildiği, bunun için Allah'a hamd etmek gerektiği aktarılır.¹⁰⁴ Allah Muhammed ümmetine kalpleri katılaştırmaması diye çok mal vermemiş, tövbe etmekten mahrum kalmasınlar diye ani ölüm vermemiş, kabirlerinde çok beklemesinler diye onları en son ümmet kılmıştır.¹⁰⁵ Beş vakit namaz bizden önceki ümmetlerde parça parça mevcuttur. Allah bunları, son nebisi ve ümmeti için cem etmiştir. Dünyevi ve uhrevi faziletlerin hepsini bizim peygamberimizde toplamıştır. Onun Ümmeti de diğer ümmetler arasında aynı durumdadır.¹⁰⁶ Allah Hz. Peygamber'e kırk adam kuvveti vermiştir. O bu kuvvet ile nübüvvetin ağırlığına tahammül etmiştir.¹⁰⁷

e. Hz. Peygamber'e Vâris-i Enbiyâ Rütbesi Verilmesi

Ramazanoğlu'na göre âlimler peygamberlerin vârisleridir.¹⁰⁸ Vâris-i enbiyâ olma rütbesi ve emr-i bi'l-ma'rûf nehy-i ani'l-münker sadece Muhammed ümmetine verilmiştir.¹⁰⁹ Ancak zâhir ulemanın peygamber vârisi olduğunu söylemek doğru olmaz. Allah korkusuna yaklaştırmayan ve dünyada zühdü artırmayan ilim Allah'ın yanında değerli kabul edilmez.¹¹⁰ Evliyalar kesbî ilimden ziyade ledünnî ilim ile peygamberlere vâristir-

99 Ramazanoğlu, *Hazreti Yûsuf*, 41.

100 Ramazanoğlu, *Hazreti Yûsuf*, 72.

101 Ramazanoğlu, *Hazreti Ebû Bekir Siddik*, 157-158.

102 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 2: 57.

103 Ramazanoğlu, *Bakara Süresi Tefsiri*, 124-125.

104 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 2: 53.

105 Ramazanoğlu, *Hazreti Ebû Bekir Siddik*, 157-158.

106 Ramazanoğlu, *Bakara Süresi Tefsiri*, 27.

107 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 1: 137-139.

108 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 6: 135.

109 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 1: 80.

110 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 6: 136-137.

ler.¹¹¹ Resulullah peygamberlerin sonuncusudur. Ondan sonra nebi gelmez. Veli ise peygamberlerin vârisi olarak mevud ve Kur'an ile hüküm ve ameli emreder.¹¹² En mühim işlerde kulların kendisine muhtaç olduğu kimseler, aziz kimselerdir. Bu mühim işler ahiret hayatı ve ebedi saadettir. Bu rütbe peygamberlerin rütbesidir. Peygamberin zamanındaki halife ve ona vâris olan ulema bu rütbede peygambere varis olurlar. Peygamberin varisi sayılan ulemadan her birinin şerefli oluşu rütbesinin yüceliği ölçüsündedir. Bu rütbenin yüceliği de Allah yolundaki gayretine ve halkı irşat etmedeki samimiyetine bağlıdır.¹¹³ Evliyaların şanını ve şerefini keşif ve kerametleriyle takdir etmek doğru olmaz. Bütün kutupların üzerinde bulunan ashab-ı kiramdan üç beş meseleden başka keramet rivayet olunmamıştır.¹¹⁴ Enbiya üzerine mucizenin açık edilmesi vacip olduğu gibi evliya üzerine de kerameti gizlemek vaciptir. Peygamberlere bir kavmi dininden döndürmek zor olacağından mucize gereklidir. Veli Resulullah'ın vekili demektir. Vazifesi Allah'ın kitabının hükümlerini tebliğ etmek, ümmetin Kur'an ile amel etmesini, imanlarının kuvvetlenmesini sağlamaktır. Bunun için keramet göstermeye lüzum yoktur.¹¹⁵ Veliler İslam'ın takviyesine hâdim oldukları için, şahitleri de ayet ve hadisler olduğundan keramet göstermelerine gerek yoktur. Şu kadarı var ki bazı velilerden keramet zâhir olması, nail oldukları vâridat-ı sübhâniye ve cezebât-ı rahmâniyenin tazyikine mukavemet gösterememeleri veya irşat için dine ait mühim bir fayda sağlayacak meşru bir sebebin icabıdır.¹¹⁶

4. Hz. Peygamber'e ve Sünnetine Uymak

Ramazanoğlu Hucurât suresi birinci ayeti aktarır ve Hz. Peygamber'in emrine uymak gerektiğini vurgular.¹¹⁷ Ona göre Kıyametin yaklaştığı ve âlemin zalimliğe sürüklendiği bu zamanda bir sünneti ihya ve bir bidati terk ile dosdoğru yolu bulmak boş bir hayaldir. Ancak Resulullah'ın sünnetlerinin her çeşidine uyulduğu takdirde dosdoğru yol bulunabilir. İlahi muhabbete ancak Resulullah'a uyulduğu zaman ulaşılabilir. Allah'ı seviyorsak Peygamber'e uymamız gerekmektedir (Âl-i İmrân 3/32). Mutluluğu yakalamak için her işte Resûl'e benzemek gerekir. Kim Peygamber'e itaat ederse Allah'a itaat etmiş olur (Nisâ 4/80). Bu iki itaatin birbirinden ayrı görülmemesi gerekir.¹¹⁸ Cenab-ı Hakk'ın lütfuna mazhar olmak ve kendimizi sevdirmek için Resulullah'a uymak gerekmektedir (Âl-i İmrân 3/31).¹¹⁹ Peygambere itaat Allah'a itaattir. O rahmet unsurudur. Pey-

111 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 6: 181.

112 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 6: 183.

113 Ramazanoğlu, *Bakara Süresi Tefsiri*, 217.

114 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 6: 182.

115 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 6: 182-183.

116 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 6: 215.

117 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 3: 7-8.

118 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 1: 95-98.

119 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 6: 190.

gamber kişiye her şeyden daha sevimli gelmelidir. Kişi sevdiği ile beraberdir.¹²⁰ Her işte Resulullah'ın sünnetine özen göstermek gerekmektedir. Cenab-ı hakk'ın verdiği nimetlere şükür de ancak bu şekilde olur.¹²¹ Resulullah'ın sünnetlerine riayet eden, umulmadık zamanlarda büyük şeylere nail olur.¹²² Resulullah'ın emrettiğini yapmak, nehyettiğinden kaçınmak gerekir (Haşr 59/7). Dini yaşamadaki istikamet yolu budur. Bazı sahabiler bütün sene oruç tutmak, zürriyetten kesilmek ve bütün ömürlerini ibadete ayırmak üzere Resulullah'tan izin istemişler, ancak Resulullah onları bu işten men etmiş ve istikamet yolunu göstermiştir.¹²³ Hz. Ömer bir haccı esnasında Hz. Peygamber Hacerü'l Esved'i öpmeseydi kendisinin de öpmeyeceğini söylemiş, zararı ve menfaati olmayan bir taş parçası olduğunu belirtmiştir. Onu öpmekten ve el sürmekten maksat bu taş parçasına tapınmak değil, Resulullah'ın söz ve davranışlarına tereddüt etmeden uymaktan ibarettir.¹²⁴

Sami Efendi, Hz. Peygamber'in cemaatten geri kalanları takip edip evlerini yakmak istediği şeklindeki rivayeti nakleder ve bu hadisin cemaatle namazdan geri kalanların evlerinin yakılmasına cevaz verdiğini söyler. Ona göre Resulullah'ın kötülük yapmaya teşebbüsü caiz değilken, sünnet-i müekkedenin terkinden dolayı ev yakılacak olursa, vacip ve farzın terki yüzünden evin ve masiyet aletlerinin yakılmasından şüphe edilmemesi gerekir.¹²⁵

Sami Efendi kişiye bütün haller verilse bile Ehl-i sünnet ve'l-cemaat itikadı üzere olmamayı haraplık olarak niteler. Kişide Bütün haraplıklar bulunsa bile, Ehl-i sünnet itikadı üzere olunmasının kişi için yeterli olacağını vurgular. Nübüvvet son bulmuş, vahiy kesilmiş, din kemal bulmuştur. Peygamberlere uymak kurtuluş sebebidir. Peygamberlere uymak dışındaki yollar tehlikelidir. Bu kurtuluş yolu terkedilmemelidir. Velayet ve nübüvvet şeriatın uzak değildir. Şeriat esastır. Dinde zaaf meydana gelmiş, sünnet terkedilmiştir. İlim ve akaidin tahsiline gayret etmek çok önemlidir.¹²⁶

İrşat vazifesi ile meşgul olan bir kimsenin ameli Resulullah'ın ameline uymuyorsa, şeriatın uzak ise ondan uzaklaşmak gerekir. Bulunduğu şehirden dahi göç edilmelidir. Böyle bir kimse görünürde harikalar gösterse de ona uymak caiz değildir. Sünneti terk eden birisi ârif olamaz.¹²⁷ Resulullah'a Allah tarafından gönderilen hükümlerin tamamı açık ve şüphe gerektirmeyecek şekildedir. Delile muhtaç değildir. Ancak nazar ve fikir

120 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 5: 33-36.

121 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 4: 162.

122 Ramazanoğlu, *Bakara Süresi Tefsiri*, 148.

123 Ramazanoğlu, *Fâtiha Süresi Tefsiri*, 47.

124 Ramazanoğlu, *Hazreti İbrahim*, 132.

125 Ramazanoğlu, *Bakara Süresi Tefsiri*, 26.

126 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 1: 99-101.

127 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 1: 119-120.

hastalığının ortaya çıkması ile şüphe, tereddüt ve itiraz oluşur.¹²⁸ Ona göre kim edebi terk etme belasına tutulursa sünnetleri terk eder. Sünnetleri terk eden farzları terk eder. Farzları terk eden şeriatı hor görür. Böyle bir belaya tutulan da küfre düşer.¹²⁹

a. Sünnet Algısı

Sami Efendi'nin kitapları incelendiğinde sünnete verdiği önem ve sünnet algısı net bir şekilde görülebilmektedir. Ona göre namaz, zekât, oruç, hac, Kur'an okumak ve her halinde Allah'ı zikretmek, helal rızık kazanmak, müslümanların haklarının ikamesine çalışmak, kardeşlik hukukuna riayet etmek, iyiliği emir ve kötülükten nehyetmek, sünnet-i seniyyeye ittiba etmek ibadettir. Sami Efendi bunları Peygamberimize ittiba olarak kabul edip saadetin anahtarları olduğunu zikretmekte ve muhabbetullahın bununla belli olacağını söylemektedir.¹³⁰ Ramazanoğlu'nun Resulullah'ın sünnetine dair diğer nakilleri şu şekildedir: Resulullah hurmayı tek adetli yer ve çekirdeğini baş ve orta parmağı ile tutar ve atardı. Her sabah yemek vakti hiçbir şey yemeden hurma ile başlanmasını tavsiye etmiştir.¹³¹ Resulullah'a tatlı veya koku ikram edildiğinde geri çevirmez, bir tane dahi olsa birinden alır bir kere de olsa diğerinden koklardı.¹³² Resulullah'ın en sevdiği meyve yaş hurma ve karpuz idi. Oğlağın ön tarafını severdi. Çünkü devaya en yakın ezaya en uzak yeri ön tarafıdır. Etin en sevdiği yeri boyun ve kol idi.¹³³ Resulullah kabağı çok severdi.¹³⁴ O sirkeyi de övmüştür.¹³⁵ Ayrıca Ramazanoğlu musafaha yapmanın,¹³⁶ hurmanın yaşını kurusuyla yemenin,¹³⁷ hurma ve üzüm yemeye devam etmenin,¹³⁸ tok karına uyumak durumunda önce sağ tarafa yatıp uyumanın¹³⁹ sünnet olduğunu söylemiştir. Resulullah'ın Cuma günü tırnak kesmeyi,¹⁴⁰ üzümü ekmekle yemeyi,¹⁴¹ tirit ve çörekotunu¹⁴² tavsiye ettiğini nakletmiştir.

Ramazanoğlu "Ümmetime güçlük vermeyecek olsa onlara her namaz vakti misvaklanmayı farz kııldım." rivayetini ve misvak ile ilgili birçok rivayeti nakletmiştir. Akabinde Bakteriolog Doktor Osman Oğuz'un raporuna göre misvağın diş macunlarının-

- 128 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 1: 123.
 129 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 4: 176.
 130 Ramazanoğlu, *Fâtîha Süresi Tefsiri*, 42.
 131 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 4: 142-143.
 132 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 4: 142.
 133 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 4: 144.
 134 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 4: 140.
 135 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 4: 141.
 136 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 6: 130; *Musâhabe*, 5: 266.
 137 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 4: 142-143.
 138 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 4: 142.
 139 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 4: 132.
 140 Ramazanoğlu, *Yûnus ve Hûd Süreleri Tefsiri*, 11.
 141 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 4: 142.
 142 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 4: 150-151.

da bulunan mikropları öldürme özelliğine sahip olduğu, misvak kullananların ayrıca diş macunu kullanmasının şart olmadığı, ayrıca doktorun boğaz nezlesine misvak gargarası tavsiye ettiği aktarılmış, bu tavsiyesini de reçete yazmak suretiyle yaptığı belirtilmiştir. Misvaktan başka araçların temiz maddeden yapılması şartıyla diş temizliğinde misvağın yerini tutabileceği de vurgulanmıştır.¹⁴³

b. Hadisler Hakkında

Ramazanoğlu Buhari ve Müslim'den naklen yalan ve uydurma bir sözü Resulullah'a isnat etmeyle ilgili rivayetleri aktarmıştır. Hikâyeciler sahih olup olmadığını bilmeden hadis naklettikleri için Buhari ve Müslim'den hadis nakletseler bile hadis ehli ulemanın karşısında okumadan caiz olmayacağını ifade eder. Tahkik ve irfan sahiplerinin buna çok dikkat ederek buna benzer, buna yakın gibi lafızlar kullandıkları, bir hadisin gündüzün ortasında parıldayan güneş kadar zâhir ve doğru olduğuna kesin kanaat etmedikçe Allah'ın Resulü'ne atfedilmemesi yönünde görüş bildirmiştir.¹⁴⁴ Resulullah'a ait olmayan hadisleri tanıma ile ilgili olarak Ahmed b. Hanbel'den şu rivayeti nakletmiştir: “Benden kalplerinizin tanıdığı, doğruluğuna inandığı, tüylerinizin ve derilerinizin yumuşadığı, ürperdiği ve size yani sizin anlayışınıza yakın olduğunu bildiğiniz bir hadis işittiğiniz vakit hükmedin ki ben ona sizden daha yakınım. Benden kalplerinizin inkâr ettiği ve hakikaten size yani sizin anlayışınıza uzak olduğunu bildiğiniz bir hadis de işittiğiniz vakit hükmedin ki ben ona sizden daha uzağım.”¹⁴⁵

c. Resulullah'a Salavât Getirmek

Salavâtın fazileti ile ilgili rivayetler aktarılmıştır. Ramazanoğlu'nun nakillerine göre Allah ve melekleri peygambere çokça salat ederler. İman edenlerin de salat etmesi ve tam bir teslimiyetle selam vermesi gerekir (Ahzâb 33/56).¹⁴⁶ Allah ve meleklerinin salât etmesinden kasıt senâdir.¹⁴⁷ Bir salata on sevap verilir.¹⁴⁸ Yüz salat yüz haceti giderir. Salat-ü selâmdan kaçınan cimridir. Ayrıca Cuma günü salâtın fazileti ve salât-ü selamın miktarıyla ilgili rivayetler aktarılmıştır.¹⁴⁹ Bu rivayetlere göre Resulullah'a salavât getirmek ömrü uzatan on şeyden birisidir.¹⁵⁰ Hastaların da çok salavât getirmesi gerekir.¹⁵¹ Camiye girerken ve çıkarken Resulullah'a salavât getirilmelidir.¹⁵² Pirinç yiyeceği esnada

143 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 5: 64-66.

144 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 5: 13-15.

145 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 5: 16-17.

146 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 5: 36.

147 Ramazanoğlu, *Bakara Süresi Tefsiri*, 22-23.

148 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 5: 36.

149 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 5: 41-44.

150 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 4: 124.

151 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 4: 174.

152 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 5: 116.

Resulullah'a çok salavat getirenlere büyük bir hastalık gelmez. Çünkü pirinç, içine Nebinin nurundan bir nur konulmuş cevherdendir.¹⁵³ Kırmızı gülü koklayıp da Resulullah'a salavat getirmeyen ona cefa etmiş olur.¹⁵⁴ Salat-ü selamların Allah'ın huzurunda şefaata edebilmesi için zâhirî ve bâtinî şartlarına riayet etmek gerekir.¹⁵⁵

d. Tıbb-ı Nebevî

Ramazanoğlu'na göre Hz. Peygamber üç çeşit ilaç istimal buyurmuştur. Birisi edviye-i ilâhiyye, birisi edviye-i tabiiyye, diğeri de her ikisinden mürekkeptir.¹⁵⁶ Resulullah midenin bütün hastalıkların evi, perhizin ise bütün devâların başı olduğunu bildirmiştir.¹⁵⁷ Hikâye olunduğuna göre İran padişahlarından biri doktorunu Resulullah'a hizmet etmek üzere Arap diyarına göndermiştir. Burada bir sene geçirmesine rağmen hiç kimse muayene olmaya gelmeyince doktor, Resulullah'a durumu bildirmiştir. Resulullah ashabının iyice iştahı olmadan yemek yemediğini, doymadan sofradan kalktıklarını söyleyince hekim bu davranışın sağlıklı olmanın esası olduğunu ve oranın kendi yeri olmadığını söyleyip memleketine döner.¹⁵⁸ Ramazanoğlu'nun nakillerine göre şifa üç şeydedir. Bal şerbeti, hacamat neşteri ve dağlamakta, ancak Resulullah ümmetine dağlamayı yasaklamıştır.¹⁵⁹ Resulullah hurmanın zehre ve sihre şifa olması için dua etmiştir. Her ay üç gün bal yiyen kimse felçten uzak kalır.¹⁶⁰ Ayrıca Resulullah'ın nefesi¹⁶¹ ve tükürüğü¹⁶² ile şifa verdiği dair rivayetler aktarılmıştır.

5. Hz. Peygamber'in Mucizeleri

a. Resulullah'ın En büyük Mucizesinin Kur'an Olduğu

Ramazanoğlu müşriklerin mucize istekleri ile ilgili olarak İsrâ Suresi 90-96. ayetleri nakleder. Bu ayetlerin tefsirleri bağlamında Kur'an'ın Resulullah'ın mucizesi olması işlenir.¹⁶³ Ona göre Resulullah'ın büyük ve açık mucizesi Kur'an'dır. Böyle bir kitap hiçbir peygambere verilmemiştir. Diğer peygamberlerin mucizeleri kendi zamanlarında yaşanmıştır. Resulullah'ın Kur'an mucizesi ise kıyamete kadar bakidir.¹⁶⁴

153 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 4: 144.

154 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 4: 147.

155 Ramazanoğlu, *Bakara Suresi Tefsiri*, 147.

156 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 3: 245.

157 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 4: 105.

158 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 4: 107-108.

159 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 4: 156.

160 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 4: 142-143.

161 Ramazanoğlu, *Hazreti Hâlid bin Velid*, 71.

162 Ramazanoğlu, *Hazreti Ebû Bekir Siddik*, 28-32.

163 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 1: 48-53.

164 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 1: 40-41.

b. Nübüvvet Öncesi Gerçekleşen Olağanüstü Durumlar

Ramazanoğlu, Resulullah'ın doğuşu esnasında çıkan ve Şam'daki köşkleri ve konakları aydınlatan nuru, Resulullah'ın annesinin rüyası olarak aktaran rivayetle açıklar. Buna dayanarak Sami Efendi, Resulullah'ın kendisini İbrahim'in duası, İsa'nın müjdesi ve bu rüyaya işaret ederek annesinin rüyası olduğunu bildirdiğini vurgulamıştır.¹⁶⁵

Beşikte çocuk iken konuşanların isimleri aktarılmış, Resulullah'ın doğumunun ilk senelerinde konuştuğu, ilk söylediği sözün de “Allah'u ekber kebîrâ, ve'l-hamdü lillahil-lezî kesîrâ, sübhanallahi bükraten ve esîlâ” olduğu aktarılmıştır.¹⁶⁶

Ramazanoğlu'nun nakillerine göre şakk-ı sadr gerçekleşmiştir. Bu olay üç kere vuku bulmuş, birisi Resulullah beş altı yaşlarında bir çocuk iken, diğeri Hira mağarasında vahiy geldiğinde, bir diğeri de miraçta gerçekleşmiştir. Hz. Peygamberin göğsünün yarılması zâhirî olarak meydana gelmiştir. Bu olayın zahiri olarak gerçekleştiğini kabul etmek, biz müminler üzerine düşen bir görevdir. Yoksa fikrimizi teşvişe uğratarıp da başka bir manaya yormamamız gerekir.¹⁶⁷ Sami Efendi İnşirah Suresi birinci ayeti açıklar mahiyette ise Hz. Muhammed'in Peygamber olduktan sonra kendisine gereken ilim, hikmet ve Kur'ânî meziyetleri kazandırmak için Allah tarafından göğsünün açıldığını, mânen şerh edildiğini ve rabbânî ilimlerin ihsan edildiğini aktarmıştır.¹⁶⁸ Burada Sami Efendi'nin, şakk-ı sadrın zâhirî olarak gerçekleştiği ve mânen gerçekleştiği ile ilgili rivayetlerin her ikisini de muhtelif zamanlarda yaptığı sohbetlerinin derlendiği *musâhabe* isimli kitabının farklı yerlerinde zikretmesi,¹⁶⁹ onun her iki rivayeti de sohbetlerinde kullandığının bir göstergesidir.

c. Resulullah'ın Geleceğe/İstikbâle Dâir Haberleri

Ramazanoğlu'nun nakillerine göre Resulullah hilafetin kimin tarafından işgal olacağını açık bir lafız ile tayin etmemekle beraber Allah tarafından ona haber verilmiştir. Hz. Ebubekir'in hilafetine delalet eden bazı rivayetler aktarılmış, Resulullah'ın bir mucize olarak bunu bildiğine işaret edilmiştir.¹⁷⁰ Resulullah'ın Hz. Ebubekir'in ve Hz. Ömer'in sonraki halifeler olduğu ve onları sevmek gerektiğini bildirdiğine dair rivayetler aktarılmıştır.¹⁷¹ Resulullah Hz. Osman'ın halife olacağını,¹⁷² başına bazı bela ve felaket-

165 Ramazanoğlu, *Hazreti İbrahim*, 16.

166 Ramazanoğlu, *Hazreti Yûsuf*, 67.

167 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 3: 34-35.

168 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 1: 60.

169 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 3: 34-35; *Musâhabe*, 1: 60.

170 Ramazanoğlu, *Hazreti Ebû Bekir Sıddik*, 60-64.

171 Ramazanoğlu, *Hazreti Ebû Bekir Sıddik*, 176-178.

172 Ramazanoğlu, *Hazreti Osman Zinnüreyn*, 169.

ler geleceğini haber vermiştir. Nebvî bir mucize olarak gelecektekenden verdiği bu haberler gerçekleşmiştir. Hz. Osman'ın şehadetine sebep olan büyük fitneler zuhur etmiştir.¹⁷³ Resulullah, Hz. Ali'nin¹⁷⁴ ve Hz. Hüseyin'in şehadetini¹⁷⁵ haber vermiş, kendisinden sonra saltanat devri olacağını bildirmiştir.¹⁷⁶ Sırdaşı Huzeyfe b. Yemân'a dünyada ne olup biteceğini gizlice söylemiştir.¹⁷⁷ O, Kostantiniye'nin fethini haber vermiştir.¹⁷⁸

d. Miraç Hadisesi

Ramazanoğlu Miraç hadisesini İsrâ Suresi tefsiri bağlamında açıklamıştır. Bu çerçevede Miraç'ın hem ruh hem beden ile gerçekleştiğini, havsala-i akliyesi mahdud bazı kimselerin Miraç olayının rûhen veya rüyada gerçekleştiğini kabul ettiklerini, ancak bu fikrin zayıf ve çürük bir fikir olduğunu beyan etmiştir. Sami Efendi İsrâ Suresi 60. ayeti naklettikten sonra ayette geçen rüya kelimesini Resulullah'ın Miraç'ta gördüğü acâibât olarak nitelemiştir.¹⁷⁹

Sami Efendi'ye göre Miraç mucizesi, mucizelerin en büyüğüdür. Bu mübarek Miraç gecesinde maddi kanunları durduran, zaman ve mekân gibi mesafe ve ölçü mefhumlarını kaldıran, duyma, görme gibi melekeleri ve aklın şartlarını dışarda bırakan Yüce Allah Habîb'ine gökten yere kadar bütün ukbâyı, cennet ve cehennemiyi seyran ettirmiştir.¹⁸⁰ Müellif ilâveten Miraç'ta gerçekleşen göğsün yarılması,¹⁸¹ gıybet edenlerin cehennemde gösterilmesi,¹⁸² üçüncü kat semada Lût kavmine atılan taşı görmesi¹⁸³ gibi rivayetleri de nakletmiştir.

Sami Efendi'nin nakillerine göre beş vakit namaz Miraç'ta farz olmuştur.¹⁸⁴ Resulullah Miraç'ta semadaki melekelerin ve sakinlerinin ibadetlerini gıpta ile izleyip bunları ümmeti için istemiş, bunun üzerine Allah bütün melekelerin ibadetini beş vakit namazda toplayıp Muhammed ümmetine vermiştir.¹⁸⁵ Miraç'ta Hz. Peygamber ümmeti için bağışlanma dilemiş, Allah hediye olarak ne getirdin dediğinde o ümmetinin ibadetlerinin eksiklerini ve isyanlarını getirdiğini söylemiştir.¹⁸⁶ Ramazanoğlu Resulullah'ın Miraç'ta

173 Ramazanoğlu, *Hazreti Ebû Bekir Sıddık*, 59-60.

174 Ramazanoğlu, *Hazreti Ali 'yyül-Murtezâ*, 71.

175 Ramazanoğlu, *Ashâb-ı Kiram*, 2: 51-52.

176 Ramazanoğlu, *Ashâb-ı Kiram*, 1: 59.

177 Ramazanoğlu, *Ashâb-ı Kiram*, 2: 80-81.

178 Ramazanoğlu, *Ashâb-ı Kiram*, 1: 91.

179 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 3: 26-33.

180 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 3: 47.

181 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 3: 34-35.

182 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 2: 105.

183 Ramazanoğlu, *Yûnus ve Hüd Süreleri Tefsiri*, 156.

184 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 3: 35-40.

185 Ramazanoğlu, *Bakara Süresi Tefsiri*, 26.

186 Ramazanoğlu, *Hazreti Ebû Bekir Sıddık*, 158-159.

Allah'ı kalp gözüyle mi yoksa baş gözüyle mi gördüğü konusunda ihtilaf olduğunu belirtmiş, Resulullah ile Allah arasındaki konuşmaların geçtiği rivayetleri aktarmıştır.¹⁸⁷

e. Bereket Mucizesi

Ramazanoğlu'nun nakillerine göre Hz. Peygamber'in mucizelerinden birisi de az yemeğin çoğalmasındır. Bununla ilgili rivayetler nakledilir. Sadece iki kişiye yetecek yemek varken Resulullah'ın emriyle otuz, altmış ve yirmi kişi peyderpey yemek yemiş, yemek hepsine yetmiştir.¹⁸⁸ Tebük'te ashab susuzluktan telef olma durumuna gelmiştir. Bir kovada çok az miktarda su vardır. Resulullah Mübarek parmaklarını onun üzerine koyar, on parmağından da su akmaya başlar. İnsanlar gelirler, kanasıya içerler ve bütün bineklerinin susuzluğunu giderirler. Askerin on iki bin kırağı ve on beş bin devesinin yanında otuz bin kadar da insan bulunmaktadır. Yine Tebük'te şiddetli açlık meydana gelmiştir. Resulullah bir sergi getirilmesini emreder. Herkes nesi varsa sergiye döker. Kimisi birkaç buğday tanesi, kimisi birkaç hurma getirmektedir. Serginin üzerine az bir yiyecek toplanmasına rağmen Resulullah bereket için dua edince yiyecekler bereketlenir. Herkes ondan yiyeceği kadar alır. Sonrasında bineklerini doyururlar ve bir miktar da artar.¹⁸⁹

f. Savaşlarda Gerçekleşen Mucizeler

Ramazanoğlu savaşlarda gerçekleşen mucizelere dair rivayetler nakletmiştir. Bu nakillere göre Resulullah Bedir savaşındayken yerden bir avuç çakıl taşı almış, yüzleri kabih ve kara olsun diyerek düşmanların üzerine atmıştır. O taşların birer tanesi müşriklerin gözlerine ve burun deliklerine isabet etmesiyle onları sersemletmiştir. Bu durum peygamberin mucizelerinden olup Kureyş ordusunun bozulmasına neden olan manevi sebeplerdendir.¹⁹⁰ Bedir günü Ukkâşe b. Muhsan'ın savaşmaktan kılıcı parçalanmıştır. Resulullah'ın yanına gelir. Resulullah bir ağaç budağını ona verip savaşmasını söyler. Ukkâşe elindeki ağaç budağını bir kere silktiğinde uzun okkalı bir kılıç olur. Birçok savaşta şehit oluncaya kadar o kılıcı kullanmıştır.¹⁹¹ Halid b. Velid Huneyn gazvesinde yaralanmıştır. Yarası Resulullah'ın nefesi ile kapanmıştır.¹⁹² Tebük'te az bir su ve yiyecek Resulullah'ın duası ile çoğalmış binlerce insana ve bineklerine yetmiştir.¹⁹³

İnsan, bir kültür içinde doğmuş olup çoğunlukla bu kültür tarafından şekillendirilmektedir. Bu kültür, içinde aidiyetleri de saklamaktadır. Yaşadığımız toplumda bazı sūff-

187 Ramazanoğlu, *Musâhabe*, 3: 47-52.

188 Ramazanoğlu, *Ashâb-ı Kiram*, 1: 46-47

189 Ramazanoğlu, *Tebük Seferi*, 53-54.

190 Ramazanoğlu, *Bedir Gazvesi ve Enfâl Suresi Tefsiri*, 62.

191 Ramazanoğlu, *Bedir Gazvesi ve Enfâl Suresi Tefsiri*, 66.

192 Ramazanoğlu, *Hazreti Hâlid bin Velid*, 71.

193 Ramazanoğlu, *Tebük Seferi*, 53-54.

lerin siyer telakkilerinde gördüğümüz üzere Hz. Peygamber, neredeyse elinde tespih ve sürekli maddi zikirle uğraşan, kamu hayatından ve kamusal mücadeleden, siyasetten ve sosyal alandan azade bir şekilde resmedilmektedir.¹⁹⁴ Ramazanoğlu'nun peygamber algısında böyle bir durum görülmemektedir. Bazı sahabîlerin dünyadan el etek çekip sadece ibadetle meşgul olmak istediklerini, Hz. Peygamber'in onlara izin vermediğini nakleler.¹⁹⁵ Ramazanoğlu'nun tasavvufi öğretisinde toplumdan uzaklaşıp, bir köşeye çekilip sadece zikirle meşgul olma şeklinde bir uygulama bulunmamaktadır. Onun öğretisinde halk içinde hak ile beraber olma prensibi baskın konumdur.¹⁹⁶

Ramazanoğlu, geleneksel peygamber algısı üzerine görüşlerini inşa etmiştir. Gelenekselciler,¹⁹⁷ Hz. Peygamber'in modelliği konusunda hemfikirdirler. Modelliğinin sürmesinin ancak prensiplerinin şekilden içeriğe kadar sorgusuz sualsiz taklit edilmesi ile gerçekleşebileceğini savunurlar.¹⁹⁸

Menkıbeler, hatta mitolojiler köklü mesajların kuşaktan kuşağa aktarılmasında hayati bir role sahiptirler. Menkıbelerin ve mitolojilerin bittiği yerde, hayallerin gelişmesinden söz edilmesi zordur. Mesele bir kültürde kıssaların, menkıbelerin ya da efsanelerin ortaya çıkması ve bunların edebi bir çerçeve içinde kullanılması değildir. Mesele, tarihle edebiyat, tarihle menkıbe, tarihle mitoloji arasındaki farkı ayırt edebilecek bir bilinç düzeyine ulaşmaktır. Böyle bir bilinç düzeyine ulaşıldığında hem tarihin hem de geniş muhtevasıyla edebiyatın görev ve sınırları çok daha belirgin hale gelecektir.¹⁹⁹ Hz. Muhammed'i ve onun getirdiği mesajı doğru anlayabilmek ve kalıcı kılabilmek için, mesajın taşıdığı evrensel ilkeleri iyi belirlemek gerekir.²⁰⁰ Allah Resulü'nün söz ve davranışlarının doğru olarak tespit edilmesi için Müslümanların geliştirdikleri rivayet ve senet sistemi başka bir millet ve dinin tarihi ve kültüründe mevcut değildir. Dolayısıyla Hz. Peygamber'in tanınması ve tanıtılması için Müslümanlar muazzam bir bilgi hazinesine sahiptirler. Ancak bu bilgiler arasına zamanla ve çeşitli sebeplerle hatalı ve eksik malumat da karışmıştır. Resül-i Ekrem'in asrın idrakine en gerçek ve örnek alınacak bir şekilde sunulabilmesi için bu hazinenin yeniden gözden geçirilip asıl ile sonradan eklenen kısımlarının tefrik edilmesine, bu bahiste ehem ile mühimin tespitine şiddetle ihtiyaç vardır. Samimiyet, sabır, gayret ve cesaretle bu görev/hizmet gerçekleştirildiği takdirde, son peygamber manen

194 Mustafa Tekin "Siyer Okumaları ve İstismar", *Siyer Araştırmaları Dergisi* 4 (2018): 223-224.

195 Ramazanoğlu, *Fâtiha Süresi Tefsiri*, 47.

196 Ramazanoğlu, *Mükerrer İnsan*, 37.

197 Peygamber algıları ile ilgili ayrıntılı bilgi için bk., Şaban Öz, *Siyer Tasarımı* (İstanbul: Mana Yayınları, 2015), 64-83.

198 Öz, *Siyer Tasarımı*, 64.

199 Mehmet Özdemir, "Peygamberlik Öncesinde Bir İnsan Olarak Muhammed b. Abdillâh", *Cahiliye Toplumundan Günümüze Hz. Muhammed Sempozyum Tebliğ ve Müzakereleri* (Ankara: Fecr Yayınları, 2007), 134.

200 İ. Hakkı Ünal, "İnsani Değerler Açısından Hz. Muhammed'i Doğru Anlamanın Önemi", *Yeni Bir Geleceğe Açılırken İnsan ve Din Sempozyumu* (Adana: 2001), 246.

aramızda yaşamaya devam edecek ve onun eşsiz örnekliliği Müslümanların kurtuluşuna ve bütün insanlığın hidayetine vesile olacaktır. Unutmamak gerekir ki, insanlığın Hakk'a ve gerçeğe ulaşmak için tek şansı Hz. Peygamber ve onun evrensel mesajlarıdır.²⁰¹

Allah'ın Kur'an-ı Kerim'de muhtelif vesilelerle çeşitli özelliklerini beyan ettiği Hz. Muhammed kimliğine/tasavvuruna ters düşen anlayışların arka planları; efsânevi veya sıradanlaştıran çizgide ele alınmış olsun; rivayet edeni kim olursa; niyeti ne olursa olsun, bunların en önemli ortak sonuçları, Hz. Muhammed'i bir şekilde istismara ve yaşanan hayatın içinden çıkarmaya yönelik etkilere sebep olmuştur. Hz. Muhammed'in istismarına gönlü razı olmayan, Allah'ın ve Peygamberinin hatırını herkesin hatırından öne alan ve Hz. Muhammed'i gerçek kimliği ile yeniden hayata örnek kılmak isteyen her Müslümanın Hz. Muhammed'i Allah'ın beyanına bire bir uygun düşen bir kimlik ile tanıması en önemli ve başta gelen görevi olmalıdır.²⁰² Hz. Peygamberin irtihalinden bir-iki asır sonra ortaya çıkmaya başlayan birtakım rivayetler sayesinde Kur'an'ın şiddetle reddettiği "cahilî peygamber tasavvuru" neredeyse yeniden hayat bulmuş, kısaca "beşer-resul" diye ifade edilen Kur'an'a dayalı peygamber tasavvuru adeta bu rivayetlerin gölgesinde kalmıştır.²⁰³

Doğru peygamber algısındaki temel espri bireysel algılar değil prensipler üzerine kurulu algılardır.²⁰⁴ Allah'ın gönderdiği, Kur'an'ın ve tarihin tanıttığı Peygamber'e razı olmak²⁰⁵ prensibi üzerine kurulu bir peygamber algısının oluşturulması önem arz etmektedir. Beşer-Resül dengesi kurulabildiği ölçüde gerçek Hz. Peygamber'e o kadar yaklaşılabilecektir. Hz. Peygamber'i insanüstü bir varlık gibi görmemenin gerekliliği yanında sıradan bir beşer statüsüne indirgememek gerekmektedir. Onun Allah'tan vahiy alan bir beşer olduğu göz ardı edilmemelidir. Hz. Peygamber'i nasıl anlamamız gerektiği konusunda şu ayeti kerimeler bize yol gösterecektir: "Dediler ki: "Yerden bize bir pınar fışkırtmadıkça; yahut senin hurmalardan, üzümlerden oluşan bir bahçen olup, aralarından şarıl şarıl ırmaklar akıtmadıkça; yahut iddia ettiğin gibi, gökyüzünü üzerimize parça parça düşürmedikçe; yahut Allah'ı ve melekleri karşımıza getirmedikçe; yahut altından bir evin olmadıkça; ya da göğe çıkmadıkça sana asla inanmayacağız. Bize gökten okuyacağımız bir kitap indirmedikçe göğe çıktığına da inanacak değiliz." De ki: "Rabbimi tenzih ederim. Ben ancak resül olarak gönderilen bir beşerim."(İsrâ 17/90-93)

201 Adem Apak, "Günümüzde Hz. Peygamber'in Doğru Anlaşılması Üzerine Düşünceler", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi dergisi* 19/2 (2010): 71.

202 Şerafettin Severcan, "Peygamberlik Anlayışları ve Hz. Muhammed, Bölüm 2, *Bilimname*, 3/3 (2003): 182.

203 Bünyamin Erul, *Siret Tedkikleri* (Ankara: Otto Yayınları, 2013), 71.

204 Öz, *Siyer Tasarımı*, 90.

205 Öz, *Siyer Tasarımı*, 50.

Sonuç

Ele aldığımız başlıklarda görüldüğü üzere Ramazanoğlu, klasik Ehl-i Sünnet çizgisini takip eden bir tarikat şeyhidir. Onun tasavvuf anlayışında uç fikirler görülmemektedir. Şeriat temelli bir tasavvufu savunur. Uyulacak olan müşhidin her yönüyle sünnete uyan birisi olması gerektiğini söyler. Çok tartışılan tasavvufi meselelerden olan râbita hakkında muhabbetin yeterli olduğunu söyler. Kanaat etmenin yanlış anlaşıldığını, kanaatin dünyadan tamamıyla yüz çevirmek olduğu fikrinin yabancılar tarafından İslam düşüncesine girdiğini savunur. Onun düşüncesinde toplumdaki soyutlanmış bir tasavvufî hayat görülmemektedir.

Ramazanoğlu'nun Hz. Peygamber algısının ise klasik Ehli Sünnet, tasavvuf ve tarikat anlayışıyla aynı olduğunu söyleyebiliriz. O, Hz. Peygamber'in nebevî misyonuna uygun rivayetleri aktarmakla beraber geleneksel peygamber algısında bulunan tartışmalı rivayetlere de yer vermiştir. Hadis rivayeti konusunda titiz olunması gerektiğini aktaran Ramazanoğlu, rivayet tenkidi yapmamış, tercih ettiği rivayetleri olduğu gibi aktarmıştır. Bundan dolayı Hz. Peygamber'in beşer-resul olduğu, Hristiyanların Hz. İsa'da haddi aşmaları gibi haddin aşılmaması gerektiği, Medine'ye hicret ettiğinde ilk görüşte Müslümanların Hz. Ebubekir'i Peygamber zannettiği rivayetlerini aktarmasının yanında, Hz. Peygamber'in insanlığa örnek olan beşer-resul yönünü arka planda bırakabilecek rivayetleri aynı çatı altında toplayabilmiştir.

Ramazanoğlu eserlerinde Hz. Peygamber'in mücadelesini, ümmeti için en güzel örnek olduğunu, ahlakını, merhametini, tevazuunu öne çıkarmakla beraber mucize rivayetlerine de yer vermiş, Kur'an'ın en büyük mucize oluşu yanında daha pek çok mucizenin gerçekleştiğini belirtmiştir.

Ramazanoğlu, sünnete ittibanın ibadet olduğunu, Resulullah'ın sünnetinin her çeşidine uymak gerektiğini, o takdirde dosdoğru yola ulaşılacağını söylemektedir. Helal rızık kazanmayı, Müslümanların haklarının ikamesine çalışmayı, kardeşlik hukukuna riayet etmeyi Resulullah'a uymak olarak niteler. Bunun yanında sünnet olarak bazı meyve ve sebzelelerin nasıl yeneceği, Resulullah'ın sevdiği yiyecekler, misvak kullanımı ve yapılması gereken bazı davranışlarla ilgili rivayetleri de aktarmaktadır. Anlaşıldığı üzere Ramazanoğlu, Hz. Peygamber'in öğrettiği temel prensiplerin yanında onun bütün hayatının sünnet olduğunu kabul etmektedir.

Görüldüğü üzere Ramazanoğlu, geleneksel peygamber algısındaki Hz. Peygamber'e aşırı yüceltmeci bir tavırla yaklaşmaya sebep olan rivayetleri eserlerinde kullan-

makla beraber, Hz. Peygamber'in örnekliğini, insanlığa yol gösterici oluşunu arka plana atmamıştır. Ancak bu durum, istisnaları olmak kaydıyla genel olarak günümüz tasavvuf çevreleri mürid kitlelerinde farklı şekillerde görülebilmektedir. Tarikat müntesipleri çoğu zaman Hz. Peygamber'i şekilsel olarak taklit etmekle yetinip, onun öncelikli olarak taklit edilmesi gereken prensiplerini arka plana atmaktadırlar. Bunun sonucu olarak ise görü-
nürde İslam'ı yaşayan, ancak öz itibarıyla karakter zafiyeti bulunan bir Müslüman toplum oluşmaktadır. Bu durum kendi düşünce dünyalarında bulunan Peygamber tasavvurundan, ya da kendi arzularına uygun Hz. Peygamber imajı oluşturma çabalarından kaynaklanmaktadır. Bireysel algılardan ziyade Kur'an ve sahih rivayetler çerçevesinde oluşturulan, prensipleri itibarıyla örnekliği ön plana çıkarılan Hz. Peygamber algısı oluşturulması önem arz etmektedir.

Kaynakça

- Aksoy, Emine Merve. *Cemaate Katılımı Etkileyen Sosyal Faktörler ve Etkileri: Kayseri Erenköy Cemaati örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, 2016.
- Apak, Adem. "Günümüzde Hz. Peygamber'in Doğru Anlaşılması Üzerine Düşünceler". *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi dergisi* 19/2 (2010): 59-72.
- Demirci, Mehmet. "Nûr-ı Muhammedî". *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1 (1983): 239-258.
- Demirci, Mehmet. "Hakikat-i Muhammedîyye". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 15: 179-180. Ankara: TDV yayınları, 1997.
- Ermiş, Barış. *Günümüz Dini Grupların Siyasetle İlişkisi Altınoluk/Erenköy Cemaati*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, 2018.
- Erul, Bünyamin. *Siret Tedkikler*. Ankara: Otto Yayınları, 2013.
- Göktaş, Vahit. *Muhammed Es'ad Erbili'nin Hayatı, Eserleri ve Tasavvuf Felsefesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2002.
- Öz, Şaban. *Siyer Tasarımı*. İstanbul: Mana Yayınları, 2015.
- Özdemir, Mehmet. "Peygamberlik Öncesinde Bir İnsan Olarak Muhammed b. Abdullah". *Cahiliye Toplumundan Günümüze Hz. Muhammed Sempozyum Tebliğ ve Müzakereleri*. 107-135. Ankara: Fecr Yayınları, 2007.
- Ramazanoğlu, Mahmud Sâmî. *Ashâb-ı Kiram*. 2 Cilt. İstanbul: Erkam Yayınları, 2015.
- Ramazanoğlu, Mahmud Sâmî. *Bakara Süresi Tefsiri*. İstanbul: Erkam Yayınları, 2015.
- Ramazanoğlu, Mahmud Sâmî. *Bedir Gazvesi ve Enfâl Suresi Tefsiri*. İstanbul: Erkam Yayınları, 2015.
- Ramazanoğlu, Mahmud Sâmî. *Fâtiha Süresi Tefsiri*. İstanbul: Erkam Yayınları, 2015.
- Ramazanoğlu, Mahmud Sâmî. *Hazreti Ali 'yyül-Murtezâ*. İstanbul: Erkam Yayınları, 2015.
- Ramazanoğlu, Mahmud Sâmî. *Hazreti Ebû Bekir Sıddık*. İstanbul: Erkam Yayınları, 2015.
- Ramazanoğlu, Mahmud Sâmî. *Hazreti Hâlid bin Velid*. İstanbul: Erkam Yayınları, 2015.
- Ramazanoğlu, Mahmud Sâmî. *Hazreti İbrahim*. İstanbul: Erkam Yayınları, 2015.
- Ramazanoğlu, Mahmud Sâmî. *Hazreti Osman Zinnüreyn*. İstanbul: Erkam Yayınları, 2015.
- Ramazanoğlu, Mahmud Sâmî. *Hazreti Ömerü'l-Fâruk*. İstanbul: Erkam Yayınları, 2015.
- Ramazanoğlu, Mahmud Sâmî. *Hazreti Yûsuf*. İstanbul: Erkam Yayınları, 2015.
- Ramazanoğlu, Mahmud Sâmî. *Musâhabe*. 6 Cilt. İstanbul: Erkam Yayınları, 2015.
- Ramazanoğlu, Mahmud Sâmî. *Mükerrer İnsan*. İstanbul: Erkam Yayınları, 2015.
- Ramazanoğlu, Mahmud Sâmî. *Tebûk Seferi*. İstanbul: Erkam Yayınları, 2015.
- Ramazanoğlu, Mahmud Sâmî. *Uhud Gazvesi*. İstanbul: Erkam Yayınları, 2015.
- Ramazanoğlu, Mahmud Sâmî. *Yûmus ve Hüd Süreleri Tefsiri*. İstanbul: Erkam Yayınları, 2015.

- Sert, Abdullah. "Eserleri Sami Efendi'nin Sadaka-i Cariyesi". *Altınoluk Aylık Mecmua* 336 (2014): 16-20.
- Severcan, Şerafettin. "Peygamberlik Anlayışları ve Hz. Muhammed". Bölüm 2. *Bilimname* 3/3 (2003): 161-182.
- Tekin, Mustafa. "Siyer Okumaları ve İstismar". *Siyer Araştırmaları Dergisi* 4 (2018): 219-225.
- Tosun, Necdet. "*Mahmūd Sâmi Ramazanoğlu*". *Doğu'dan Batı'ya Düşüncenin Serüveni*. Ed. Bayram Ali Çetinkaya. 10: 455-460. İstanbul: İnsan Yayınları, 2015.
- Tosun, Necdet. "*Nakşibendiyye*". *Türkiyede Tarikatlar*. Ed. Semih Ceylan. 611-692. İstanbul: İsam Yayınları, 2015.
- Tosun, Necdet. "Ramazanoğlu, Mahmut Sami". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 34: 442. Ankara: TDV Yayınları, 2007.
- Uludağ, Süleyman. "Hâlidîyye". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 15: 296-299. Ankara: TDV Yayınları, 1997.
- Uludağ, Süleyman. "*Muhammed*". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 30: 448-450. Ankara: TDV yayınları, 2005.
- Ünal, İ. Hakkı. "İnsani Değerler Açısından Hz. Muhammed'i Doğru Anlamanın Önemi". *Yeni Bir Geleceğe Açılırken İnsan ve Din Sempozyumu*. 239-246. Adana: 2001.
- Yılmaz, Hasan Kâmil. *Ana Hatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2013.
- Yılmaz, Hasan Kâmil. "Esad Erbili". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 11: 348-349. Ankara: TDV Yayınları, 1995.
- Yılmaz, Hasan Kâmil. "Ramazanoğlu Mahmud Sami Efendi". *TDV-İstanbul Müftülüğü Dergisi* 3 (2007): 110-113.